

ANNEX 1B

GENERAL AGREEMENT ON TRADE
IN SERVICES

PART I SCOPE AND DEFINITION

Article I Scope and Definition

PART II GENERAL OBLIGATIONS AND
DISCIPLINESArticle II Most-Favoured-Nation
TreatmentArticle III Transparency
Article III *bis* Disclosure of Confidential
InformationArticle IV Increasing Participation of
Developing Countries

Article V Economic Integration

Article V *bis* Labour Markets Integrati-
on Agreements

Article VI Domestic Regulation

Article VII Recognition

Article VIII Monopolies and Exclusive
Service Suppliers

Article IX Business Practices

Article X Emergency Safeguard Me-
asures

Article XI Payments and Transfers

Article XII Restrictions to Safeguard
the Balance of Payments

Article XIII Government Procurement

Article XIV General Exceptions

Article XIV *bis* Security Exceptions

Article XV Subsidies

PART III SPECIFIC COMMITMENTS

Article XVI Market Access

Article XVII National Treatment

Article XVIII Additional Commitments

PART IV PROGRESSIVE LIBERALIZATION

Article XIX Negotiation of Specific
CommitmentsArticle XX Schedules of Specific Com-
mitments

Article XXI Modification of Schedules

PART V INSTITUTIONAL PROVISIONS

Article XXII Consultation

Article XXIII Dispute Settlement and
EnforcementArticle XXIV Council for Trade in Servi-
ces

Article XXV Technical Cooperation

Article XXVI Relationship with Other
International Organizati-
ons

VEDLEGG 1B:

GENERALAVTALEN OM HANDEL
MED TJENESTERDEL I VIRKEOMRÅDE OG DEFINISJO-
NERArtikkel I Virkeområde og definisjo-
nerDEL II GENERELLE FORPLIKTELSE
OG ORDNINGER

Artikkel II Bestevilkårsbehandling

Artikkel III Åpenhet

Artikkel IIIa Offentliggjøring av fortro-
lig informasjonArtikkel IV Økende deltakelse fra ut-
viklingsland

Artikkel V Økonomisk integrasjon

Artikkel Va Avtaler om integrasjon av
arbeidsmarkeder

Artikkel VI Innenlandsk regulering

Artikkel VII Godkjenning

Artikkel VIII Monopoler og tjenesteytere
med enerett

Artikkel IX Forretningsmetoder

Artikkel X Beskyttelsestiltak i krisesi-
tuasjoner

Artikkel XI Betalinger og overføringer

Artikkel XII Restriksjoner for å beskyt-
te betalingsbalansen

Artikkel XIII Offentlige innkjøp

Artikkel XIV Generelle unntak

Artikkel XIVa Sikkerhetsunntak

Artikkel XV Subsidier

DEL III SPESIFIKKE FORPLIKTELSE
R

Artikkel XVI Markedsadgang

Artikkel XVII Nasjonal behandling

Artikkel XVIII Tilleggsforpliktelser

DEL IV GRADVIS LIBERALISERING

Artikkel XIX Forhandlinger om spesif-
ke forpliktelserArtikkel XX Bindingslister over spesi-
fikke forpliktelser

Artikkel XXI Endring av bindinglister

DEL V INSTITUSJONELLE BESTEM-
MELSER

Artikkel XXII Konsultasjoner

Artikkel XXIII Tvisteløsning og håndhe-
vingArtikkel XXIV Rådet for handel med tje-
nester

Artikkel XXV Faglig samarbeid

Artikkel XXVI Forholdet til andre inter-
nasjonale organisasjoner

PART VI FINAL PROVISIONS

Article XXVII Denial of Benefits

Article XXVIII Definitions

Article XXIX Annexes

Annex on Article II Exemptions

Annex on Movement of Natural Persons Supplying Services under the Agreement

Annex on Air Transport Services

Annex on Financial Services

Second Annex on Financial Services

Annex on Negotiations on Maritime Transport Services

Annex on Telecommunications

Annex on Negotiations on Basic Telecommunications

DEL VI SLUTTBESTEMMELSER

Artikkel XXVII Tilfeller der fordeler kan nektes gitt

Artikkel XXVIII Definisjoner

Artikkel XXIX Vedlegg

Vedlegg om unntak fra artikkel II

Vedlegg om bevegelighet for fysiske personer som yter tjenester i henhold til avtalen (personbevegelser)

Vedlegg om luftfartstjenester

Vedlegg om finansielle tjenester

Annet vedlegg om finansielle tjenester

Vedlegg om forhandlinger om sjøtransporttjenester

Vedlegg om telekommunikasjon

Vedlegg om forhandlinger om basistelekommunikasjon

GENERAL AGREEMENT ON TRADE
IN SERVICES*Members,**Recognizing* the growing importance of trade in services for the growth and development of the world economy;*Wishing* to establish a multilateral framework of principles and rules for trade in services with a view to the expansion of such trade under conditions of transparency and progressive liberalization and as a means of promoting the economic growth of all trading partners and the development of developing countries;*Desiring* the early achievement of progressively higher levels of liberalization of trade in services through successive rounds of multilateral negotiations aimed at promoting the interests of all participants on a mutually advantageous basis and at securing an overall balance of rights and obligations, while giving due respect to national policy objectives;*Recognizing* the right of Members to regulate, and to introduce new regulations, on the supply of services within their territories in order to meet national policy objectives and, given asymmetries existing with respect to the degree of development of services regulations in different countries, the particular need of developing countries to exercise this right;*Desiring* to facilitate the increasing participation of developing countries in trade in services and the expansion of their service ex-GENERALAVTALEN OM HANDEL
MED TJENESTER*Medlemmene,**som erkjenner* den økende betydning handelen med tjenester har for verdensøkonomiens vekst og utvikling,*som ønsker* å opprette en multilateral ramme av prinsipper og regler for handel med tjenester med henblikk på å utvide denne handelen under forhold med åpenhet og gradvis liberalisering, og som et middel til å fremme økonomisk vekst for samtlige handelspartnere og utvikling av utviklingsland,*som ønsker* en snarlig gjennomføring av gradvis høyere nivåer for liberalisering av handelen med tjenester gjennom etterfølgende runder med multilaterale forhandlinger med henblikk på å fremme samtlige deltakeres interesser på et grunnlag som er fordelaktig for alle parter, og å sikre en helhetlig balanse mellom rettigheter og forpliktelser, samtidig som nasjonale politiske målsettinger blir behørig respektert,*som erkjenner* medlemmenes rett til å regulere og å innføre nye reguleringer for tjenestetilbud innenfor sitt territorium for å tilgodese nasjonale politiske målsettinger og, på bakgrunn av den asymmetri som finnes mellom landene med hensyn til i hvilken grad regelverket for tjenester er utviklet, utviklingslandenes særlige behov for å utøve denne rett,*som ønsker* å gjøre det lettere for utviklingsland å øke sin deltakelse i handelen med tjenester og utvide sin eksport av tjenester,

ports including, *inter alia*, through the strengthening of their domestic services capacity and its efficiency and competitiveness;

Taking particular account of the serious difficulty of the least-developed countries in view of their special economic situation and their development, trade and financial needs;

Hereby agree as follows:

PART I SCOPE AND DEFINITION

Article I Scope and Definition

1. This Agreement applies to measures by Members affecting trade in services.

2. For the purposes of this Agreement, trade in services is defined as the supply of a service:

- (a) from the territory of one Member into the territory of any other Member;
- (b) in the territory of one Member to the service consumer of any other Member;
- (c) by a service supplier of one Member, through commercial presence in the territory of any other Member;
- (d) by a service supplier of one Member, through presence of natural persons of a Member in the territory of any other Member.

3. For the purposes of this Agreement:

- (a) "measures by Members" means measures taken by:
  - (i) central, regional or local governments and authorities; and
  - (ii) non-governmental bodies in the exercise of powers delegated by central, regional or local governments or authorities;

In fulfilling its obligations and commitments under the Agreement, each Member shall take such reasonable measures as may be available to it to ensure their observance by regional and local governments and authorities and non-governmental bodies within its territory;

- (b) "services" includes any service in any sector except services supplied in the exercise of governmental authority;
- (c) "a service supplied in the exercise of governmental authority" means any service which is supplied neither on a commercial basis, nor in competition with one or more service suppliers.

herunder ved blant annet å styrke kapasiteten i deres innenlandske tjenestesektor og dens effektivitet og konkurransevne,

som tar særlig hensyn til de minst utviklede landenes alvorlige vanskeligheter i betraktning av deres spesielle økonomiske situasjon og deres behov med hensyn til utvikling, handel og finansiering,
er enige om følgende:

DEL I VIRKEOMRÅDE OG DEFINISJONER

Artikkel I Virkeområde og definisjoner

1. Denne avtale gjelder for tiltak medlemmene treffer som har innvirkning på handel med tjenester.

2. I denne avtale skal handel med tjenester defineres som ytelse av en tjeneste:

- a) fra et medlems territorium til et annet medlems territorium,
- b) på et medlems territorium til et annet medlems tjenesteforbruker,
- c) av et medlems tjenesteyter, gjennom kommersiell tilstedeværelse på et annet medlems territorium,
- d) av et medlems tjenesteyter, gjennom tilstedeværelse av et medlems fysiske personer på et annet medlems territorium.

3. I denne avtale:

- a) menes med «tiltak medlemmene treffer», tiltak som treffes av:
  - i) sentrale, regionale eller lokale regjeringer og myndigheter, og
  - ii) ikke-statlige organer, når disse utøver myndighet som er delegert dem fra sentrale, regionale eller lokale regjeringer eller myndigheter,

For å oppfylle sine plikter og forpliktelser i henhold til avtalen, skal hvert medlem treffe de rimelige tiltak som står til dets rådighet, for å sikre at disse plikter og forpliktelser blir overholdt av regionale og lokale regjeringer og myndigheter og ikke-statlige organer innenfor dets territorium.

- b) omfatter «tjenester» enhver tjeneste i en hvilken som helst sektor, med unntak av tjenester som ytes under utøvelse av statsmyndighet.
- c) menes med «tjenester som ytes under utøvelse av statsmyndighet», enhver tjeneste som verken ytes på kommersiell basis eller i konkurranse med én eller flere tjenesteytere.

PART II
GENERAL OBLIGATIONS AND
DISCIPLINES

Article II

Most-Favoured-Nation Treatment

1. With respect to any measure covered by this Agreement, each Member shall accord immediately and unconditionally to services and service suppliers of any other Member treatment no less favourable than that it accords to like services and service suppliers of any other country.

2. A Member may maintain a measure inconsistent with paragraph 1 provided that such a measure is listed in, and meets the conditions of, the Annex on Article II Exemptions.

3. The provisions of this Agreement shall not be so construed as to prevent any Member from conferring or according advantages to adjacent countries in order to facilitate exchanges limited to contiguous frontier zones of services that are both locally produced and consumed.

Article III

Transparency

1. Each Member shall publish promptly and, except in emergency situations, at the latest by the time of their entry into force, all relevant measures of general application which pertain to or affect the operation of this Agreement. International agreements pertaining to or affecting trade in services to which a Member is a signatory shall also be published.

2. Where publication as referred to in paragraph 1 is not practicable, such information shall be made otherwise publicly available.

3. Each Member shall promptly and at least annually inform the Council for Trade in Services of the introduction of any new, or any changes to existing, laws, regulations or administrative guidelines which significantly affect trade in services covered by its specific commitments under this Agreement.

4. Each Member shall respond promptly to all requests by any other Member for specific information on any of its measures of general application or international agreements within the meaning of paragraph 1. Each Member shall also establish one or more enquiry points to provide specific information to other Members, upon request, on all such matters as well as those subject to the notification requirement in paragraph 3. Such enquiry points

DEL II
GENERELLE FORPLIKTELSE OG
ORDNINGER

Artikkel II

Bestevilkårsbehandling

1. Med hensyn til tiltak som omfattes av denne avtale, skal hvert medlem omgående og uten forbehold gi tjenester fra og tjenesteytere hjemmehørende i et annet medlemsland en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandling det gir tilsvarende tjenester fra og tjenesteytere hjemmehørende i ethvert annet land.

2. Et medlem kan opprettholde et tiltak som er uforenlig med nr. 1, forutsatt at et slikt tiltak er oppført i og oppfyller vilkårene i vedlegget om unntak fra artikkel II.

3. Bestemmelsene i denne avtale skal ikke fortolkes på en slik måte at de forhindrer et medlem i å tildele eller gi fordeler til tilgrensende land for å lette tjenesteytelser innenfor tilstøtende grenseområder, når det dreier seg om tjenester som både produseres og forbrukes lokalt.

Artikkel III

Åpenhet

1. Hvert medlem skal omgående og, med unntak for krisesituasjoner, senest når de trer i kraft, kunngjøre alle relevante tiltak med alminnelig anvendelse som er forbundet med eller som har innvirkning på virkemåten for denne avtale. Internasjonale avtaler som et medlem har undertegnet, og som er forbundet med eller som har innvirkning på handel med tjenester, skal også kunngjøres.

2. Dersom kunngjøring som nevnt i nr. 1 ikke lar seg gjennomføre, skal slik informasjon gjøres tilgjengelig for offentligheten på annen måte.

3. Hvert medlem skal omgående og minst én gang årlig informere Rådet for handel med tjenester om innføring av nye eller endring av eksisterende lover, forskrifter eller administrative retningslinjer som i betydelig grad har innvirkning på handel med tjenester som omfattes av dets spesifikke forpliktelser i henhold til denne avtale.

4. Hvert medlem skal omgående besvare anmodninger fra et annet medlem om spesifikke opplysninger om ethvert tiltak med generell anvendelse, eller om internasjonale avtaler innenfor betydningen av nr. 1. Hvert medlem skal også opprette en eller flere informasjonstjenester som på anmodning skal gi spesifikk informasjon til andre medlemmer om alle slike forhold, så vel som om de forhold som er underlagt kravet om underretning i nr. 3. Slik in-

shall be established within two years from the date of entry into force of the Agreement Establishing the WTO (referred to in this Agreement as the "WTO Agreement"). Appropriate flexibility with respect to the time-limit within which such enquiry points are to be established may be agreed upon for individual developing country Members. Enquiry points need not be depositories of laws and regulations.

5. Any Member may notify to the Council for Trade in Services any measure, taken by any other Member, which it considers affects the operation of this Agreement.

Article III bis

Disclosure of Confidential Information

Nothing in this Agreement shall require any Member to provide confidential information, the disclosure of which would impede law enforcement, or otherwise be contrary to the public interest, or which would prejudice legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.

Article IV

Increasing Participation of Developing Countries

1. The increasing participation of developing country Members in world trade shall be facilitated through negotiated specific commitments, by different Members pursuant to Parts III and IV of this Agreement, relating to:

- (a) the strengthening of their domestic services capacity and its efficiency and competitiveness, *inter alia* through access to technology on a commercial basis;
- (b) the improvement of their access to distribution channels and information networks; and
- (c) the liberalization of market access in sectors and modes of supply of export interest to them.

2. Developed country Members, and to the extent possible other Members, shall establish contact points within two years from the date of entry into force of the WTO Agreement to facilitate the access of developing country Members' service suppliers to information, related to their respective markets, concerning:

- (a) commercial and technical aspects of the supply of services;
- (b) registration, recognition and obtaining of professional qualifications; and
- (c) the availability of services technology.

formasjonstjeneste skal opprettes innen to år etter at WTO-avtalen er trådt i kraft. For enkelte medlemmer som er utviklingsland, kan det avtales en passende fleksibilitet med hensyn til tidsfristen for å opprette slik informasjonstjeneste. Informasjonstjenesten behøver ikke være depositar for lover og forskrifter.

5. Et medlem kan underrette Rådet for handel med tjenester om tiltak som treffes av et annet medlem, dersom det anser at dette tiltaket har innvirkning på virkemåten for denne avtale.

Artikkel IIIa

Offentliggjøring av fortrolig informasjon

Et medlem skal ikke etter noen bestemmelse i denne avtale være pålagt å gi fortrolig informasjon dersom offentliggjøringen av den ville hindre håndhevelse av loven eller på annen måte være i strid med allmenne interesser, eller ville skade bestemte offentlige eller private foretaks rettmessige forretningsinteresser.

Artikkel IV

Økende deltakelse fra utviklingsland

1. Utviklingsmedlemslandenes økende deltakelse i verdenshandelen skal lettes gjennom konkrete forpliktelser som er forhandlet fram av forskjellige medlemmer i henhold til del III og IV i denne avtale, i forbindelse med:

- a) styrking av kapasiteten i deres innenlandske tjenestesektor og dens effektivitet og konkurransevne, blant annet ved adgang til teknologi på kommersielt grunnlag,
- b) forbedring av deres adgang til distribusjonskanaler og informasjonsnett, og
- c) liberalisering av markedsadgangen i sektorer og former for tjenesteytelser som har eksportinteresse for dem.

2. Medlemmer som er industriland, og i den utstrekning det er mulig også andre medlemmer, skal innen to år etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, opprette kontaktpunkter for å lette adgangen for tjenesteytere hjemmehørende i utviklingsmedlemsland, til informasjon som står i forbindelse med deres respektive markeder og som gjelder:

- a) kommersielle og teknologiske sider ved tjenesteytelser,
- b) registrering, godkjenning og ervervelse av faglige kvalifikasjoner, og
- c) tilgjengeligheten av tjenesterelatert teknologi.

3. Special priority shall be given to the least-developed country Members in the implementation of paragraphs 1 and 2. Particular account shall be taken of the serious difficulty of the least-developed countries in accepting negotiated specific commitments in view of their special economic situation and their development, trade and financial needs.

Article V
Economic Integration

1. This Agreement shall not prevent any of its Members from being a party to or entering into an agreement liberalizing trade in services between or among the parties to such an agreement, provided that such an agreement:

- (a) has substantial sectoral coverage¹, and
- (b) provides for the absence or elimination of substantially all discrimination, in the sense of Article XVII, between or among the parties, in the sectors covered under subparagraph (a), through:

- (i) elimination of existing discriminatory measures, and/or
  - (ii) prohibition of new or more discriminatory measures,
- either at the entry into force of that agreement or on the basis of a reasonable time-frame, except for measures permitted under Articles XI, XII, XIV and XIV bis.

2. In evaluating whether the conditions under paragraph 1(b) are met, consideration may be given to the relationship of the agreement to a wider process of economic integration or trade liberalization among the countries concerned.

3.(a) Where developing countries are parties to an agreement of the type referred to in paragraph 1, flexibility shall be provided for regarding the conditions set out in paragraph 1, particularly with reference to subparagraph (b) thereof, in accordance with the level of development of the countries concerned, both overall and in individual sectors and subsectors.

(b) Notwithstanding paragraph 6, in the case of an agreement of the type referred to in paragraph 1 involving only developing countries, more favourable treatment may be granted to juridical persons owned or controlled by natural persons of the parties to such an agreement.

¹ This condition is understood in terms of number of sectors, volume of trade affected and modes of supply. In order to meet this condition, agreements should not provide for the a priori exclusion of any mode of supply.

3. Ved gjennomføringen av nr. 1 og 2 skal det gis særskilt prioritet til de minst utviklede medlemsland. Det skal tas særlig hensyn til de minst utviklede landenes alvorlige vanskelighet med å akseptere spesifikke forpliktelser som er forhandlet fram, i betraktning av deres spesielle situasjon og deres behov i forbindelse med utvikling, handel og økonomi.

Artikkel V
Økonomisk integrasjon

1. Denne avtale skal ikke være til hinder for at et medlem er part i eller inngår en avtale som liberaliserer handel med tjenester mellom eller blant partene i en slik avtale, forutsatt at den:

- a) har en betydelig sektormessig dekning¹, og
- b) foreskriver at det i det alt vesentlige ikke skal forekomme diskriminering, eller at diskriminering i det vesentlige skal avskaffes, innenfor betydningen av artikkel XVII, mellom eller blant partene, i de sektorene som hører inn under bokstav a), ved å:
  - i) fjerne eksisterende diskriminerende tiltak og/eller
  - ii) forby nye eller mer diskriminerende tiltak,

enten når nevnte avtale trer i kraft, eller på grunnlag av en rimelig tidsramme, med unntak for tiltak som er tillatt i henhold til artikkel XI, XII, XIV og XIVa.

2. Ved vurderingen av om vilkårene i henhold til nr. 1 bokstav b) er oppfylt, kan det tas hensyn til hvorledes avtalen forholder seg til en mer omfattende økonomisk integrasjonsprosess eller handelsliberalisering blant de land som omfattes av avtalen.

3.a) Når utviklingsland er part i en avtale av den art som er nevnt i nr. 1, skal det utvises fleksibilitet med hensyn til vilkårene fastsatt i nr. 1, særlig bokstav b), i samsvar med utviklingsnivået i de aktuelle land, både generelt og i sektorer og undersektorer.

b) Når en avtale av den art som er nevnt i nr. 1 omfatter bare utviklingsland, kan juridiske personer som eies eller kontrolleres av fysiske personer hjemmehørende i partene i en slik avtale, uten hensyn til nr. 6 gis en gunstigere behandling.

¹ Dette vilkår skal forstås i form av antall sektorer, mengden av den berørte handel og ytelsesmåter. For å oppfylle dette vilkår, må avtalene ikke utelukke a priori noen ytelsesmåte.

4. Any agreement referred to in paragraph 1 shall be designed to facilitate trade between the parties to the agreement and shall not in respect of any Member outside the agreement raise the overall level of barriers to trade in services within the respective sectors or sub-sectors compared to the level applicable prior to such an agreement.

5. If, in the conclusion, enlargement or any significant modification of any agreement under paragraph 1, a Member intends to withdraw or modify a specific commitment inconsistently with the terms and conditions set out in its Schedule, it shall provide at least 90 days advance notice of such modification or withdrawal and the procedure set forth in paragraphs 2, 3 and 4 of Article XXI shall apply.

6. A service supplier of any other Member that is a juridical person constituted under the laws of a party to an agreement referred to in paragraph 1 shall be entitled to treatment granted under such agreement, provided that it engages in substantive business operations in the territory of the parties to such agreement.

7.(a) Members which are parties to any agreement referred to in paragraph 1 shall promptly notify any such agreement and any enlargement or any significant modification of that agreement to the Council for Trade in Services. They shall also make available to the Council such relevant information as may be requested by it. The Council may establish a working party to examine such an agreement or enlargement or modification of that agreement and to report to the Council on its consistency with this Article.

(b) Members which are parties to any agreement referred to in paragraph 1 which is implemented on the basis of a time-frame shall report periodically to the Council for Trade in Services on its implementation. The Council may establish a working party to examine such reports if it deems such a working party necessary.

(c) Based on the reports of the working parties referred to in subparagraphs (a) and (b), the Council may make recommendations to the parties as it deems appropriate.

8. A Member which is a party to any agreement referred to in paragraph 1 may not seek compensation for trade benefits that may accrue to any other Member from such agreement.

Article V bis

Labour Markets Integration Agreements

This Agreement shall not prevent any of its Members from being a party to an agreement

4. Enhver avtale nevnt i nr. 1 skal være utformet slik at den letter handelen mellom partene i avtalen, og skal ikke for noe medlem som står utenfor avtalen, heve det generelle nivå for hindringer for handelen med tjenester innenfor de respektive sektorer eller undersektorer sammenlignet med nivået som gjaldt før en slik avtale.

5. Dersom et medlem ved å inngå, utvide eller vesentlig endre en avtale i henhold til nr. 1 har til hensikt å trekke tilbake eller endre en spesifikk forpliktelse på en måte som er uforenlig med vilkårene i dets bindingsliste, skal det gi underretning om endringen eller tilbaketrekingen minst 90 dager på forhånd, og framgangsmåten fastsatt i artikkel XXI nr. 2, 3 og 4 skal anvendes.

6. Dersom et annet medlems tjenesteyter er en juridisk person som er opprettet i henhold til lovene til en part i en avtale som nevnt i nr. 1, skal den ha rett til å bli behandlet i henhold til en slik avtale, forutsatt at den driver en vesentlig forretningsvirksomhet på territoriet til partene i en slik avtale.

7.a) Medlemmer som er part i en avtale som nevnt i nr. 1, skal omgående underrette Rådet for handel med tjenester om en slik avtale og om enhver utvidelse eller vesentlig endring av den. De skal også gi Rådet de opplysninger det ber om. Rådet kan opprette en arbeidsgruppe som skal granske en slik avtale eller utvidelse eller endring av den, og rapportere til Rådet om hvorvidt den er forenlig med denne artikkel.

b) Medlemmer som er part i en avtale som nevnt i nr. 1, som er gjennomført på grunnlag av en tidsramme, skal jevnlig rapportere til Rådet for handel med tjenester om gjennomføringen av den. Rådet kan opprette en arbeidsgruppe som skal granske slike rapporter, dersom den finner en slik arbeidsgruppe påkrevet.

c) Med utgangspunkt i rapportene fra arbeidsgruppene nevnt i bokstav a) og b), kan Rådet overfor partene framsette de forslag det finner passende.

8. Et medlem som er part i en avtale som nevnt i nr. 1, kan ikke søke erstatning for handelsmessige fordeler som tilkommer et annet medlem som følge av en slik avtale.

Artikkel Va

Avtaler om integrasjon av arbeidsmarkeder

Denne avtale skal ikke være til hinder for at avtalens medlemmer er part i en avtale som

establishing full integration² of the labour markets between or among the parties to such an agreement, provided that such an agreement:

- (a) exempts citizens of parties to the agreement from requirements concerning residency and work permits;
- (b) is notified to the Council for Trade in Services.

Article VI Domestic Regulation

1. In sectors where specific commitments are undertaken, each Member shall ensure that all measures of general application affecting trade in services are administered in a reasonable, objective and impartial manner.

2.(a) Each Member shall maintain or institute as soon as practicable judicial, arbitral or administrative tribunals or procedures which provide, at the request of an affected service supplier, for the prompt review of, and where justified, appropriate remedies for, administrative decisions affecting trade in services. Where such procedures are not independent of the agency entrusted with the administrative decision concerned, the Member shall ensure that the procedures in fact provide for an objective and impartial review.

(b) The provisions of subparagraph (a) shall not be construed to require a Member to institute such tribunals or procedures where this would be inconsistent with its constitutional structure or the nature of its legal system.

3. Where authorization is required for the supply of a service on which a specific commitment has been made, the competent authorities of a Member shall, within a reasonable period of time after the submission of an application considered complete under domestic laws and regulations, inform the applicant of the decision concerning the application. At the request of the applicant, the competent authorities of the Member shall provide, without undue delay, information concerning the status of the application.

4. With a view to ensuring that measures relating to qualification requirements and procedures, technical standards and licensing re-

oppretter full integrasjon² av arbeidsmarkedene mellom eller blant partene i en slik avtale, forutsatt at en slik avtale:

- a) fritar statsborgere av partene i avtalen fra krav med hensyn til opphold og arbeidstilatelse,
- b) er meddelt Rådet for handel med tjenester.

Artikkel VI Innenlandsk regulering

1. I sektorer der et medlem har påtatt seg spesifikke forpliktelser, skal det sørge for at alle tiltak med generell anvendelse som berører handel med tjenester, blir administrert på en rimelig, objektiv og upartisk måte.

2.a) Hvert medlem skal opprettholde eller så snart det er praktisk gjennomførlig opprette domstoler, voldgiftsdomstoler, eller administrative domstoler eller ordninger der det omgående kan foretas en gjennomgang når en berørt tjenesteyter ber om det og, når det er berettiget, en omgjøring av administrative vedtak som berører handel med tjenester. Når slike prosedyrer ikke gjennomføres uavhengig av det organ som har myndighet til å treffe vedkommende administrative vedtak, skal medlemmet sørge for at ordningene i realiteten innebærer en objektiv og upartisk gjennomgang.

b) Bestemmelsene i bokstav a) skal ikke fortolkes slik at et medlem må opprette slike domstoler eller ordninger dersom det er uforenlig med dets forfatning eller rettsorden.

3. Dersom det kreves tillatelse for å yte en tjeneste der et medlem har påtatt seg en spesi-
fikk forpliktelse, skal vedkommende myndigheter hos medlemmet innen en rimelig tidsfrist etter at det er innlevert en søknad som anses fullstendig i henhold til interne lover og forskrifter, underrette søkeren om vedtaket i forbindelse med søknaden. På anmodning fra søkeren skal vedkommende myndigheter hos medlemmet uten unødig opphold opplyse om søknadens stilling.

4. Med henblikk på å sikre at tiltak som vedrører krav til og framgangsmåter i forbindelse med kvalifikasjoner, tekniske standarder

² Typically, such integration provides citizens of the parties concerned with a right of free entry to the employment markets of the parties and includes measures concerning conditions of pay, other conditions of employment and social benefits.

² Det karakteristiske for slik integrasjon er at den gir de berørte parters statsborgere rett til fri adgang til partenes arbeidsmarkeder, og omfatter tiltak som vedrører lønnsvilkår, andre arbeidsvilkår og sosiale ytelser.

quirements do not constitute unnecessary barriers to trade in services, the Council for Trade in Services shall, through appropriate bodies it may establish, develop any necessary disciplines. Such disciplines shall aim to ensure that such requirements are, *inter alia*:

- (a) based on objective and transparent criteria, such as competence and the ability to supply the service;
- (b) not more burdensome than necessary to ensure the quality of the service;
- (c) in the case of licensing procedures, not in themselves a restriction on the supply of the service.

5.(a) In sectors in which a Member has undertaken specific commitments, pending the entry into force of disciplines developed in these sectors pursuant to paragraph 4, the Member shall not apply licensing and qualification requirements and technical standards that nullify or impair such specific commitments in a manner which:

- (i) does not comply with the criteria outlined in subparagraphs 4(a), (b) or (c); and
- (ii) could not reasonably have been expected of that Member at the time the specific commitments in those sectors were made.

(b) In determining whether a Member is in conformity with the obligation under paragraph 5(a), account shall be taken of international standards of relevant international organizations³ applied by that Member.

6. In sectors where specific commitments regarding professional services are undertaken, each Member shall provide for adequate procedures to verify the competence of professionals of any other Member.

Article VII Recognition

1. For the purposes of the fulfilment, in whole or in part, of its standards or criteria for the authorization, licensing or certification of services suppliers, and subject to the requirements of paragraph 3, a Member may recognize the education or experience obtained, requirements met, or licenses or certifications granted in a particular country. Such recog-

³ The term "relevant international organizations" refers to international bodies whose membership is open to the relevant bodies of at least all Members of the WTO.

og krav til lisens ikke utgjør unødvendige hindringer for handel med tjenester, skal Rådet for handel med tjenester, gjennom egnede organer som det kan opprette, utforme eventuelle nødvendige retningslinjer. Slike retningslinjer skal tilstrebe å sikre at slike krav blant annet:

- a) blir basert på objektive og åpne kriterier, slik som kompetanse og kapasitet til å yte tjenesten,
- b) ikke blir mer byrdefulle enn nødvendig for å sikre kvaliteten på tjenesten,
- c) når det dreier seg om framgangsmåter for lisensiering, ikke i seg selv utgjør en restriksjon på ytelsen av tjenesten.

5.a) Inntil retningslinjer for sektorer der et medlem har påtatt seg spesifikke forpliktelser, er trådt i kraft i henhold til nr. 4, skal dette medlem ikke gjøre gjeldende krav om lisenser, kvalifikasjoner og tekniske standarder som opphever eller svekker slike spesifikke forpliktelser på en måte som:

- i) ikke er i samsvar med kriteriene angitt i nr. 4 bokstav a), b) eller c), og
- ii) som ikke rimeligvis kunne forventes av dette medlem på det tidspunkt det påtok seg de spesifikke forpliktelsene i disse sektorene.

b) Ved avgjørelsen av om et medlem opptrer i samsvar med forpliktelsen i henhold til nr. 5 bokstav a) ovenfor, skal det tas hensyn til relevante internasjonale organisasjoners³ internasjonale standarder som anvendes av dette medlem.

6. I sektorer der et medlem har påtatt seg spesifikke forpliktelser i forbindelse med yrkesmessige tjenester, skal hvert medlem sørge for passende framgangsmåter for å kontrollere kompetansen hos yrkesutøvere hjemmehørende i et annet medlemsland.

Artikkel VII Godkjenning

1. For helt eller delvis å oppfylle sine standarder eller kriterier for autorisasjon eller lisensiering av eller attestutstedelse for tjenesteytere, og med forbehold for vilkårene i nr. 3, kan et medlem godkjenne gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisensieringer eller attester som er gitt i et særskilt land. Slik godkjenning, som kan skje

³ Uttrykket «relevante internasjonale organisasjoner» henviser til internasjonale organer som er åpne for medlemskap fra de relevante organer hos i det minste samtlige medlemmer i WTO.

dition, which may be achieved through harmonization or otherwise, may be based upon an agreement or arrangement with the country concerned or may be accorded autonomously.

2. A Member that is a party to an agreement or arrangement of the type referred to in paragraph 1, whether existing or future, shall afford adequate opportunity for other interested Members to negotiate their accession to such an agreement or arrangement or to negotiate comparable ones with it. Where a Member accords recognition autonomously, it shall afford adequate opportunity for any other Member to demonstrate that education, experience, licenses, or certifications obtained or requirements met in that other Member's territory should be recognized.

3. A Member shall not accord recognition in a manner which would constitute a means of discrimination between countries in the application of its standards or criteria for the authorization, licensing or certification of services suppliers, or a disguised restriction on trade in services.

4. Each Member shall:

- (a) within 12 months from the date on which the WTO Agreement takes effect for it, inform the Council for Trade in Services of its existing recognition measures and state whether such measures are based on agreements or arrangements of the type referred to in paragraph 1;
- (b) promptly inform the Council for Trade in Services as far in advance as possible of the opening of negotiations on an agreement or arrangement of the type referred to in paragraph 1 in order to provide adequate opportunity to any other Member to indicate their interest in participating in the negotiations before they enter a substantive phase;
- (c) promptly inform the Council for Trade in Services when it adopts new recognition measures or significantly modifies existing ones and state whether the measures are based on an agreement or arrangement of the type referred to in paragraph 1.

5. Wherever appropriate, recognition should be based on multilaterally agreed criteria. In appropriate cases, Members shall work in cooperation with relevant intergovernmental and non-governmental organizations towards the establishment and adoption of common international standards and criteria for recognition and common international standards for the practice of relevant services trades and professions.

gjennom harmonisering eller på annen måte, kan bygge på en avtale eller ordning med vedkommende land, eller kan gis på frittstående grunnlag.

2. Et medlem som er part i en nåværende eller framtidig avtale eller ordning som nevnt i nr. 1, skal gi andre berørte medlemmer tilstrekkelig anledning til å forhandle om *tiltreddelse til en slik avtale* eller ordning, eller å forhandle om sammenlignbare avtaler eller ordninger med det. Dersom et medlem gir godkjenning på frittstående grunnlag, skal det gi ethvert annet medlem tilstrekkelig anledning til å påvise at gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisensiering eller attester på dets territorium bør godkjennes.

3. Et medlem skal ikke gi godkjenning på en måte som ville utgjøre et middel til å diskriminere mellom land, når det anvender sine standarder eller kriterier for autorisasjon og lisensiering av eller attestutstedelse til tjenesteytere, eller ville utgjøre en fordekt innskrenkning av handel med tjenester.

4. Hvert medlem skal:

- a) innen 12 måneder fra den dag WTO-avtalen trer i kraft for det, underrette Rådet for handel med tjenester om dets eksisterende tiltak for godkjenning, og opplyse om hvorvidt disse tiltakene er basert på avtaler eller ordninger av den art som er nevnt i nr. 1,
- b) omgående og så lenge i forveien som mulig, underrette Rådet for handel med tjenester om innledning av forhandling om en avtale eller ordning av den art som er nevnt i nr. 1, for å gi ethvert annet medlem tilstrekkelig anledning til å tilkjenne sin interesse for å delta i forhandlingene før de kommer inn i en avgjørende fase,
- c) omgående underrette Rådet for handel med tjenester når det vedtar nye tiltak for godkjenning eller foretar vesentlige endringer av eksisterende tiltak, og opplyse om hvorvidt disse tiltakene er basert på en avtale eller ordning av den art som er nevnt i nr. 1.

5. Når det er hensiktsmessig, bør godkjenning baseres på multilateralt omforente kriterier. I egnede tilfeller skal medlemmene i samarbeid med relevante statlige og ikke-statlige organisasjoner arbeide for å opprette og vedta felles internasjonale standarder og kriterier for godkjenning og felles internasjonale standarder for å utføre den aktuelle handel med tjenester og utøve de aktuelle yrker.

*Article VIII**Monopolies and Exclusive Service Suppliers*

1. Each Member shall ensure that any monopoly supplier of a service in its territory does not, in the supply of the monopoly service in the relevant market, act in a manner inconsistent with that Member's obligations under Article II and specific commitments.

2. Where a Member's monopoly supplier competes, either directly or through an affiliated company, in the supply of a service outside the scope of its monopoly rights and which is subject to that Member's specific commitments, the Member shall ensure that such a supplier does not abuse its monopoly position to act in its territory in a manner inconsistent with such commitments.

3. The Council for Trade in Services may, at the request of a Member which has a reason to believe that a monopoly supplier of a service of any other Member is acting in a manner inconsistent with paragraph 1 or 2, request the Member establishing, maintaining or authorizing such supplier to provide specific information concerning the relevant operations.

4. If, after the date of entry into force of the WTO Agreement, a Member grants monopoly rights regarding the supply of a service covered by its specific commitments, that Member shall notify the Council for Trade in Services no later than three months before the intended implementation of the grant of monopoly rights and the provisions of paragraphs 2, 3 and 4 of Article XXI shall apply.

5. The provisions of this Article shall also apply to cases of exclusive service suppliers, where a Member, formally or in effect, (a) authorizes or establishes a small number of service suppliers and (b) substantially prevents competition among those suppliers in its territory.

*Article IX**Business Practices*

1. Members recognize that certain business practices of service suppliers, other than those falling under Article VIII, may restrain competition and thereby restrict trade in services.

2. Each Member shall, at the request of any other Member, enter into consultations with a view to eliminating practices referred to in paragraph 1. The Member addressed shall accord full and sympathetic consideration to such a request and shall cooperate through the supply of publicly available non-confidential information of relevance to the

*Artikkel VIII**Monopoler og tjenesteytere med enerett*

1. Hvert medlem skal sørge for at en tjenesteyter med monopol på dets territorium, når den yter monopol-tjenesten på det relevante marked, ikke opptrer på en måte som er uforenlig med medlemmets plikter i henhold til artikkel II og de spesifikke forpliktelser det har påtatt seg.

2. Når en tjenesteyter med monopol hos et medlem konkurrer direkte eller gjennom et datterselskap om å yte en tjeneste som ikke omfattes av dens monopol og som hører inn under nevnte medlems spesifikke forpliktelser, skal medlemmet sørge for at en slik tjenesteyter ikke misbruker sin monopolstilling til å opptre på dets territorium på en måte som er uforenlig med slike forpliktelser.

3. Rådet for handel med tjenester kan, på anmodning fra et medlem som har grunn til å anta at et annet medlems tjenesteyter med monopol opptrer på en måte som er uforenlig med nr. 1 eller 2, be medlemmet som har etablert, opprettholdt eller gitt tillatelse til en slik tjenesteyter, om å gi bestemte opplysninger om vedkommende virksomhet.

4. Dersom et medlem etter den dag WTO-avtalen trer i kraft tildeler monopolrettigheter for ytelsen av en tjeneste som omfattes av dets spesifikke forpliktelser, skal medlemmet underrette Rådet for handel med tjenester senest tre måneder før den tilsiktede gjennomføring av tildelingen av monopolrettighetene, og bestemmelsene i artikkel XXI nr. 2, 3 og 4 skal få anvendelse.

5. Bestemmelsene i denne artikkel skal også få anvendelse på tilfeller av tjenesteytere med enerett, når et medlem, formelt eller reelt, a) autoriserer eller etablerer et lite antall tjenesteytere og b) i det vesentlige forhindrer konkurranse blant disse tjenesteyterne på sitt territorium.

*Artikkel IX**Forretningsmetoder*

1. Medlemmene erkjenner at visse andre typer forretningsmetoder fra tjenesteytere enn dem som hører inn under artikkel VIII, kan begrense konkurransen og derved innskrenke handel med tjenester.

2. Hvert medlem skal på anmodning fra ethvert annet medlem innlede forhandlinger med henblikk på å avskaffe metoder som nevnt i nr. 1. Medlemmet som anmodningen er rettet til, skal gi en slik anmodning grundig og velvillig behandling, og skal samarbeide ved å gi offentlig tilgjengelig ikke-fortrolige opplysninger som er relevante for ved-

matter in question. The Member addressed shall also provide other information available to the requesting Member, subject to its domestic law and to the conclusion of satisfactory agreement concerning the safeguarding of its confidentiality by the requesting Member.

Article X

Emergency Safeguard Measures

1. There shall be multilateral negotiations on the question of emergency safeguard measures based on the principle of non-discrimination. The results of such negotiations shall enter into effect on a date not later than three years from the date of entry into force of the WTO Agreement.

2. In the period before the entry into effect of the results of the negotiations referred to in paragraph 1, any Member may, notwithstanding the provisions of paragraph 1 of Article XXI, notify the Council on Trade in Services of its intention to modify or withdraw a specific commitment after a period of one year from the date on which the commitment enters into force; provided that the Member shows cause to the Council that the modification or withdrawal cannot await the lapse of the three-year period provided for in paragraph 1 of Article XXI.

3. The provisions of paragraph 2 shall cease to apply three years after the date of entry into force of the WTO Agreement.

Article XI

Payments and Transfers

1. Except under the circumstances envisaged in Article XII, a Member shall not apply restrictions on international transfers and payments for current transactions relating to its specific commitments.

2. Nothing in this Agreement shall affect the rights and obligations of the members of the International Monetary Fund under the Articles of Agreement of the Fund, including the use of exchange actions which are in conformity with the Articles of Agreement, provided that a Member shall not impose restrictions on any capital transactions inconsistently with its specific commitments regarding such transactions, except under Article XII or at the request of the Fund.

kommende spørsmål. Medlemmet som anmodningen er rettet til, skal dessuten skaffe til veie annen tilgjengelig informasjon til det medlem som framsetter anmodningen, med forbehold for sin interne lov og med forbehold om at det blir inngått en tilfredsstillende avtale om at det medlem som framsetter anmodningen, skal sikre opplysningenes fortlørlige karakter.

Artikkel X

Beskyttelsestiltak i krisesituasjoner

1. Det skal føres multilaterale forhandlinger om spørsmålet om beskyttelsestiltak i krisesituasjoner, basert på prinsippet ikke-diskriminering. Resultatene av slike forhandlinger skal tre i kraft på en dato ikke senere enn tre år etter den dag WTO-avtalen trådte i kraft.

2. I tidsrommet før resultatene av forhandlingene nevnt i nr. 1 trer i kraft, kan ethvert medlem, uten hensyn til bestemmelsene i artikkel XXI nr. 1, underrette Rådet for handel med tjenester om at det har til hensikt å endre eller trekke tilbake en spesifikk forpliktelse, etter et tidsrom på ett år etter den dag forpliktelsen trådte i kraft, forutsatt at medlemmet overfor Rådet anfører skjellig grunn for at endringen eller tilbaketrekkingen ikke kan utsettes til utløpet av tidsrommet på tre år som er fastsatt i artikkel XXI nr. 1.

3. Bestemmelsene i nr. 2 skal opphøre å gjelde tre år etter den dag WTO-avtalen trådte i kraft.

Artikkel XI

Betalinger og overføringer

1. Med unntak for de omstendigheter som er nevnt i artikkel XII, skal et medlem ikke anvende restriksjoner på internasjonale overføringer og betalinger for løpende transaksjoner som gjelder dets spesifikke forpliktelser.

2. Intet i denne avtale skal ha innvirkning på rettighetene og forpliktelsene til medlemmene i Det internasjonale valutafond i henhold til artiklene i avtalen om fondet, herunder bruken av valutamessige tiltak som er i samsvar med avtalens artikler, forutsatt at et medlem ikke skal innføre restriksjoner på kapitaltransaksjoner som er uforenlige med dets spesifikke forpliktelser i forbindelse med slike transaksjoner, med unntak for artikkel XII eller på anmodning fra fondet.

*Article XII**Restrictions to Safeguard the Balance of Payments*

1. In the event of serious balance-of-payments and external financial difficulties or threat thereof, a Member may adopt or maintain restrictions on trade in services on which it has undertaken specific commitments, including on payments or transfers for transactions related to such commitments. It is recognized that particular pressures on the balance of payments of a Member in the process of economic development or economic transition may necessitate the use of restrictions to ensure, *inter alia*, the maintenance of a level of financial reserves adequate for the implementation of its programme of economic development or economic transition.

2. The restrictions referred to in paragraph 1:

- (a) shall not discriminate among Members;
- (b) shall be consistent with the Articles of Agreement of the International Monetary Fund;
- (c) shall avoid unnecessary damage to the commercial, economic and financial interests of any other Member;
- (d) shall not exceed those necessary to deal with the circumstances described in paragraph 1;
- (e) shall be temporary and be phased out progressively as the situation specified in paragraph 1 improves.

3. In determining the incidence of such restrictions, Members may give priority to the supply of services which are more essential to their economic or development programmes. However, such restrictions shall not be adopted or maintained for the purpose of protecting a particular service sector.

4. Any restrictions adopted or maintained under paragraph 1, or any changes therein, shall be promptly notified to the General Council.

- 5.(a) Members applying the provisions of this Article shall consult promptly with the Committee on Balance-of-Payments Restrictions on restrictions adopted under this Article.
- (b) The Ministerial Conference shall establish procedures⁴ for periodic consultations with the objective of enabling such recommenda-

⁴ It is understood that the procedures under paragraph 5 shall be the same as the GATT 1994 procedures.

*Artikkel XII**Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen*

1. Dersom det forekommer eller er fare for alvorlige vanskeligheter med betalingsbalansen og eksterne finansielle vanskeligheter, kan et medlem vedta eller opprettholde restriksjoner på handel med tjenester der det har påtatt seg spesifikke forpliktelser, herunder restriksjoner på betalinger eller overføringer for transaksjoner i forbindelse med slike forpliktelser. Det erkjennes at visse press på betalingsbalansen til et medlem under økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging kan nødvendiggjøre bruken av restriksjoner for å sikre blant annet at det kan bevares finansielle reserver som er tilstrekkelig store til at medlemmet kan iverksette sitt program for økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging.

2. Restriksjonene nevnt i nr. 1

- a) skal ikke diskriminere mellom medlemmer,
- b) skal samsvare med artiklene i avtalen om Det internasjonale valutafond,
- c) skal unngå unødvendig å skade et annet medlems kommersielle, økonomiske og finansielle interesser,
- d) skal ikke overskride dem som er nødvendig for å håndtere de forhold som er beskrevet i nr. 1,
- e) skal være midlertidige og skal avvikles gradvis når situasjonen beskrevet i nr. 1 bedrer seg.

3. Ved beslutning om bruken av slike restriksjoner kan medlemmene prioritere tjenestetelseter som er mer betydningsfulle for deres økonomiske programmer eller utviklingsprogrammer. Slike restriksjoner skal imidlertid ikke vedtas eller opprettholdes dersom formålet er å beskytte en bestemt tjenestesektor.

4. Restriksjoner som vedtas eller opprettholdes i henhold til nr. 1, eller eventuelle endringer av dem, skal omgående meldes til Hovedrådet.

- 5.a) Medlemmer som anvender bestemmelsene i denne artikkel, skal omgående rådføre seg med Betalingsbalansekomiteen om restriksjoner som er vedtatt i henhold til denne artikkel.
- b) Ministerkonferansen skal fastsette framgangsmåter⁴ for jevnlig konsultasjoner med det formål å gi vedkommende med-

⁴ Det er underforstått at framgangsmåtene i henhold til nr. 5 skal være de samme som framgangsmåtene ved GATT 1994.

- tions to be made to the Member concerned as it may deem appropriate.
- (c) Such consultations shall assess the balance-of-payment situation of the Member concerned and the restrictions adopted or maintained under this Article, taking into account, *inter alia*, such factors as:
- (i) the nature and extent of the balance-of-payments and the external financial difficulties;
  - (ii) the external economic and trading environment of the consulting Member;
  - (iii) alternative corrective measures which may be available.
- (d) The consultations shall address the compliance of any restrictions with paragraph 2, in particular the progressive phaseout of restrictions in accordance with paragraph 2(e).
- (e) In such consultations, all findings of statistical and other facts presented by the International Monetary Fund relating to foreign exchange, monetary reserves and balance of payments, shall be accepted and conclusions shall be based on the assessment by the Fund of the balance-of-payments and the external financial situation of the consulting Member.

6. If a Member which is not a member of the International Monetary Fund wishes to apply the provisions of this Article, the Ministerial Conference shall establish a review procedure and any other procedures necessary.

Article XIII Government Procurement

1. Articles II, XVI and XVII shall not apply to laws, regulations or requirements governing the procurement by governmental agencies of services purchased for governmental purposes and not with a view to commercial resale or with a view to use in the supply of services for commercial sale.

2. There shall be multilateral negotiations on government procurement in services under this Agreement within two years from the date of entry into force of the WTO Agreement.

Article XIV General Exceptions

Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable

lem de anbefalinger den finner hensiktsmessig.

- (c) Ved slike konsultasjoner skal det foretas en vurdering av betalingsbalansesituasjonen for vedkommende medlem og av restriksjonene som er vedtatt eller opprettholdt i henhold til denne artikkel, idet det blant annet skal tas hensyn til slike forhold som:
- i) arten og graden av vanskelighetene med betalingsbalansen og eksternt finansiering,
  - ii) det konsulterende medlems eksterne, økonomiske og handelsmessige forhold,
  - iii) alternative korrigerende tiltak som måtte stå til rådighet.
- (d) Ved konsultasjonene skal restriksjonenes samsvar med nr. 2 behandles, særlig den gradvise avvikling av restriksjoner i samsvar med nr. 2 bokstav e).
- (e) Ved slike konsultasjoner skal samtlige resultater av undersøkelser av statistiske og andre fakta framlagt av Det internasjonale valutafond i forbindelse med utenlandsk valuta, pengepolitiske reserver og betalingsbalanse aksepteres, og det skal utformes konklusjoner på grunnlag av fondets vurdering av det konsulterende medlems betalingsbalanse og eksterne finansielle situasjon.

6. Dersom et medlem som ikke er medlem av Det internasjonale valutafond, ønsker å anvende bestemmelsene i denne artikkel, skal Ministerkonferansen etablere nødvendige framgangsmåter for gjennomgåelse og eventuelle andre prosedyrer.

Artikkel XIII Offentlige innkjøp

1. Artikkel II, XVI og XVII skal ikke få anvendelse på lover, forskrifter eller vilkår som regulerer offentlige organers anskaffelse av tjenester som er kjøpt inn for offentlige formål uten henblikk på kommersielt videresalg eller med henblikk på bruk i tjenesteytelser for kommersielt salg.

2. Innen to år etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft, skal det finne sted multilaterale forhandlinger om offentlige innkjøp av tjenester i henhold til denne avtale.

Artikkel XIV Generelle unntak

Med forbehold for kravet om at slike tiltak ikke skal anvendes på en måte som ville utgjøre et middel til vilkårlig eller utilbørlig diskri-

discrimination between countries where like conditions prevail, or a disguised restriction on trade in services, nothing in this Agreement shall be construed to prevent the adoption or enforcement by any Member of measures:

- (a) necessary to protect public morals or to maintain public order;⁵
- (b) necessary to protect human, animal or plant life or health;
- (c) necessary to secure compliance with laws or regulations which are not inconsistent with the provisions of this Agreement including those relating to:
  - (i) the prevention of deceptive and fraudulent practices or to deal with the effects of a default on services contracts;
  - (ii) the protection of the privacy of individuals in relation to the processing and dissemination of personal data and the protection of confidentiality of individual records and accounts;
  - (iii) safety;
- (d) inconsistent with Article XVII, provided that the difference in treatment is aimed at ensuring the equitable or effective⁶ imposi-

minering mellom land med like forhold, eller en fordekt restriksjon på handel med tjenester, skal intet i denne avtale fortolkes slik at det hindrer et medlem i å vedta eller håndheve tiltak som er:

- a) nødvendige for å verne den offentlige moral eller opprettholde den offentlige orden⁵,
- b) nødvendige for å verne menneskers, dyrs eller planters liv eller helse,
- c) nødvendige for å sikre samsvar med lover eller forskrifter som ikke er uforenlige med bestemmelsene i denne avtale, herunder de som gjelder
  - i) forhindring av villedende og uredelig praksis eller behandlingen av følgene av misligholdte kontrakter om tjenester,
  - ii) enkeltpersoners personvern i forbindelse med behandling og spredning av personopplysninger og vernet av fortrolighet for enkeltdokumenter og -regnskaper,
  - iii) sikkerhet,
- d) uforenlige med artikkel XVII, forutsatt at forskjellsbehandlingen tar sikte på å sikre rettfærdig eller effektiv⁶ utskrivning eller

⁵ The public order exception may be invoked only where a genuine and sufficiently serious threat is posed to one of the fundamental interests of society.

⁶ Measures that are aimed at ensuring the equitable or effective imposition or collection of direct taxes include measures taken by a Member under its taxation system which:

- (i) apply to non-resident service suppliers in recognition of the fact that the tax obligation of non-residents is determined with respect to taxable items sourced or located in the Member's territory; or
- (ii) apply to non-residents in order to ensure the imposition or collection of taxes in the Member's territory; or
- (iii) apply to non-residents or residents in order to prevent the avoidance or evasion of taxes, including compliance measures; or
- (iv) apply to consumers of services supplied in or from the territory of another Member in order to ensure the imposition or collection of taxes on such consumers derived from sources in the Member's territory; or
- (v) distinguish service suppliers subject to tax on worldwide taxable items from other service suppliers, in recognition of the difference in the nature of the tax base between them; or
- (vi) determine, allocate or apportion income, profit, gain, loss, deduction or credit of resident persons or branches, or between related persons or branches of the same person, in order to safeguard the Member's tax base.

Tax terms or concepts in paragraph (d) of Article XIV and in this footnote are determined according to tax definitions and concepts, or equivalent or similar definitions and concepts, under the domestic law of the Member taking the measure.

⁵ Unntaket vedrørende den offentlige orden kan påberopes bare når grunnleggende samfunnsinteresser er alvorlig truet.

⁶ Tiltak som tar sikte på å sikre rettfærdig eller effektiv utskrivning eller inndrivelse av direkte skatter, omfatter tiltak et medlem treffer i henhold til sin skatteordning som:

- i) får anvendelse for ikke-bosatte tjenesteytere i erkjennelse av at ikke-bosattes skatteplikt blir bestemt av skatteobjekter som har sin kilde i eller befinner seg på medlemmets territorium,
- ii) får anvendelse for ikke-bosatte for å sikre utskrivning eller inndrivelse av skatter på medlemmets territorium,
- iii) får anvendelse for ikke-bosatte og bosatte for å forhindre skatteunndragelse eller skatteomgåelse, herunder tiltak for å sikre at skattereglene overholdes, eller
- iv) får anvendelse for brukere av tjenester som ytes på eller fra et annet medlems territorium, for å sikre utskrivning eller inndrivelse av skatter fra slike brukere avledet fra kilder på medlemmets territorium, eller
- v) atskiller tjenesteytere som er globalskattepliktige fra andre tjenesteytere, i erkjennelse av den forskjell i skattegrunnlaget som eksisterer mellom dem, eller
- vi) fastsetter, henfører eller fordeler, inntekt, utbytte, fortjeneste, tap, fradrag eller gjeld for bosatte personer eller filialer, eller mellom beslektede personer eller filialer tilhørende samme person, for å sikre medlemmets skattegrunnlag.

Skatteuttrykk eller skattebegreper i artikkel XIV bokstav d) og i denne fotnote skal bestemmes i samsvar med skattedefinisjoner og skattebegreper, eller tilsvarende eller lignende definisjoner og begreper, i henhold til den interne lovgivning hos det medlem som treffer tiltaket.

tion or collection of direct taxes in respect of services or service suppliers of other Members;

- (e) inconsistent with Article II, provided that the difference in treatment is the result of an agreement on the avoidance of double taxation or provisions on the avoidance of double taxation in any other international agreement or arrangement by which the Member is bound.

*Article XIV bis
Security Exceptions*

1. Nothing in this Agreement shall be construed:

- (a) to require any Member to furnish any information, the disclosure of which it considers contrary to its essential security interests; or
- (b) to prevent any Member from taking any action which it considers necessary for the protection of its essential security interests:
- (i) relating to the supply of services as carried out directly or indirectly for the purpose of provisioning a military establishment;
  - (ii) relating to fissionable and fusionable materials or the materials from which they are derived;
  - (iii) taken in time of war or other emergency in international relations; or
- (c) to prevent any Member from taking any action in pursuance of its obligations under the United Nations Charter for the maintenance of international peace and security.

2. The Council for Trade in Services shall be informed to the fullest extent possible of measures taken under paragraphs 1(b) and (c) and of their termination.

*Article XV
Subsidies*

1. Members recognize that, in certain circumstances, subsidies may have distortive effects on trade in services. Members shall enter into negotiations with a view to developing the necessary multilateral disciplines to avoid such trade-distortive effects.⁷ The negotiations shall also address the appropriateness of countervailing procedures. Such negotiations shall recognize the role of subsidies in relation to the development programmes of developing countries and take into account the needs of

⁷ A future work programme shall determine how, and in what time-frame, negotiations on such multilateral disciplines will be conducted.

inndrivelse av direkte skatter fra andre medlemmers tjenester eller tjenesteytere,

- e) uforenlige med artikkel II, forutsatt at forskjellsbehandlingen er en følge av en avtale om å unngå dobbeltbeskatning, eller bestemmelser om å unngå dobbeltbeskatning i en annen internasjonal avtale eller ordning som medlemmet er forpliktet ved.

*Artikkel XIVa
Sikkerhetsunntak*

1. Ingen bestemmelse i denne avtale skal fortolkes slik at den:

- a) pålegger et medlem å gi opplysninger når det anser at det vil være i strid med dets grunnleggende sikkerhetsinteresser, eller
- b) forhindrer et medlem i å treffe tiltak som det anser er nødvendig for å trygge dets grunnleggende sikkerhetsinteresser:
- i) i forbindelse med ytelse av tjenester som finner sted direkte eller indirekte med det formål å forsyne en militær styrke,
  - ii) i forbindelse med spaltbare eller fusjonerbare stoffer eller de stoffene som de framstilles av,
  - iii) som treffes i krigstid eller annen krisesituasjon i internasjonale forhold, eller
- c) forhindrer et medlem i å treffe tiltak det er forpliktet til i henhold til De forente nasjoners Charter for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet.

2. Rådet for handel med tjenester skal i størst mulig utstrekning underrettes om tiltak som treffes i henhold til nr. 1 bokstav b) og c) og om deres opphør.

*Artikkel XV
Subsidier*

1. Medlemmene erkjenner at subsidier under visse omstendigheter kan vri handelen med tjenester. Medlemmene skal innlede forhandlinger med henblikk på å utforme de nødvendige multilaterale ordninger for å unngå slik vridning av handelen.⁷ Forhandlingene skal også omfatte drøftelse av om mottiltak er hensiktsmessige. Slike forhandlinger skal anerkjenne subsidienes rolle i forbindelse med utviklingslandenes utviklingsprogrammer og ta hensyn til de behov medlemmene, særlig

⁷ Et framtidig arbeidsprogram skal avgjøre hvordan og innenfor hvilken tidsramme forhandlinger om multilaterale ordninger skal føres.

Members, particularly developing country Members, for flexibility in this area. For the purpose of such negotiations, Members shall exchange information concerning all subsidies related to trade in services that they provide to their domestic service suppliers.

2. Any Member which considers that it is adversely affected by a subsidy of another Member may request consultations with that Member on such matters. Such requests shall be accorded sympathetic consideration.

PART III SPECIFIC COMMITMENTS

Article XVI Market Access

1. With respect to market access through the modes of supply identified in Article I, each Member shall accord services and service suppliers of any other Member treatment no less favourable than that provided for under the terms, limitations and conditions agreed and specified in its Schedule.⁸

2. In sectors where market-access commitments are undertaken, the measures which a Member shall not maintain or adopt either on the basis of a regional subdivision or on the basis of its entire territory, unless otherwise specified in its Schedule, are defined as:

- (a) limitations on the number of service suppliers whether in the form of numerical quotas, monopolies, exclusive service suppliers or the requirements of an economic needs test;
- (b) limitations on the total value of service transactions or assets in the form of numerical quotas or the requirement of an economic needs test;
- (c) limitations on the total number of service operations or on the total quantity of service output expressed in terms of designated numerical units in the form of quotas or the requirement of an economic needs test;⁹
- (d) limitations on the total number of natural

⁸ If a Member undertakes a market-access commitment in relation to the supply of a service through the mode of supply referred to in subparagraph 2(a) of Article I and if the cross-border movement of capital is an essential part of the service itself, that Member is thereby committed to allow such movement of capital. If a Member undertakes a market-access commitment in relation to the supply of a service through the mode of supply referred to in subparagraph 2(c) of Article I, it is thereby committed to allow related transfers of capital into its territory.

⁹ Subparagraph 2(c) does not cover measures of a Member which limit inputs for the supply of services.

medlemmer som er utviklingsland, har for fleksibilitet på dette området. Under slike forhandlinger skal medlemmene utveksle informasjon om alle subsidier i forbindelse med handel med tjenester som de gir sine innenlandske tjenesteytere.

3. Ethvert medlem som anser at det på ugunstig måte berøres av et annet medlems subsidie, kan be om konsultasjoner med dette medlem om slike forhold. Slike anmodninger skal gis velvillig behandling.

DEL III SPESIFIKKE FORPLIKTELSER

Artikkel XVI Markedsadgang

1. Med hensyn til markedsadgang gjennom de ytelsesmåter som er angitt i artikkel 1, skal hvert medlem gi ethvert annet medlems tjenester og tjenesteytere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som er fastsatt i henhold til vilkårene og begrensningene som er vedtatt og spesifisert i dets bindingsliste.⁸

2. I sektorer der et medlem har påtatt seg forpliktelser med hensyn til markedsadgang, er de tiltak som det verken på regionalt plan eller på hele sitt territorium skal opprettholde eller treffe, med mindre noe annet er angitt i medlemmets bindingsliste, definert som:

- a) begrensninger av antallet tjenesteytere, enten i form av tallmessige kvoter, monopoler, tjenesteytere med enerett eller krav om økonomisk behovsprøving,
- b) begrensninger av den samlede verdi av tjenestetransaksjoner eller aktiva, i form av tallmessige kvoter eller krav om økonomisk behovsprøving,
- c) begrensninger av det samlede antall tjenestetvirksoheter eller av den samlede mengde tjenester som ytes, uttrykt ved angitte tallmessige enheter, i form av kvoter eller krav om økonomisk behovsprøving,⁹
- d) begrensninger av det samlede antall fysis-

⁸ Dersom et medlem påtar seg en forpliktelse om markedsadgang i relasjon til ytelse av en tjeneste ved ytelsesmåten nevnt i artikkel I nr. 2 bokstav a), og dersom kapitalbevegelse over grensen er en vesentlig del av selve tjenesten, er dette medlem derved forpliktet til å tillate slik kapitalbevegelse. Dersom et medlem påtar seg en forpliktelse om markedsadgang i relasjon til ytelse av en tjeneste ved ytelsesmåten nevnt i artikkel I nr. 2 bokstav c), er det derved forpliktet til å tillate tilknyttede kapitaloverføringer til sitt territorium.

⁹ ( )Nr. 2 bokstav c) omfatter ikke tiltak et medlem treffer som begrenser tilførsler for ytelsen av tjenester.

persons that may be employed in a particular service sector or that a service supplier may employ and who are necessary for, and directly related to, the supply of a specific service in the form of numerical quotas or the requirement of an economic needs test;

- (e) measures which restrict or require specific types of legal entity or joint venture through which a service supplier may supply a service; and
- (f) limitations on the participation of foreign capital in terms of maximum percentage limit on foreign shareholding or the total value of individual or aggregate foreign investment.

Article XVII National Treatment

1. In the sectors inscribed in its Schedule, and subject to any conditions and qualifications set out therein, each Member shall accord to services and service suppliers of any other Member, in respect of all measures affecting the supply of services, treatment no less favourable than that it accords to its own like services and service suppliers.¹⁰

2. A Member may meet the requirement of paragraph 1 by according to services and service suppliers of any other Member, either formally identical treatment or formally different treatment to that it accords to its own like services and service suppliers.

3. Formally identical or formally different treatment shall be considered to be less favourable if it modifies the conditions of competition in favour of services or service suppliers of the Member compared to like services or service suppliers of any other Member.

Article XVIII Additional Commitments

Members may negotiate commitments with respect to measures affecting trade in services not subject to scheduling under Articles XVI or XVII, including those regarding qualifications, standards or licensing matters. Such commitments shall be inscribed in a Member's Schedule.

¹⁰ Specific commitments assumed under this Article shall not be construed to require any Member to compensate for any inherent competitive disadvantages which result from the foreign character of the relevant services or service suppliers.

ke personer som kan være ansatt i en bestemt tjenestesektor, eller som en tjenesteyter kan ha ansatt, og som er nødvendig for og direkte relatert til ytelsen av en bestemt tjeneste, i form av kvoter eller krav om økonomisk behovsprøving,

- e) tiltak som begrenser eller som krever bruk av bestemte selskapsformer eller fellesforetak (joint ventures) som en tjenesteyter kan yte en tjeneste gjennom, og
- f) begrensninger på deltakelse av utenlandsk kapital uttrykt ved en prosentuell maksimumsgrense for utenlandsk aksjeinnehav eller ved totalverdien av individuelle eller samlede utenlandske investeringer.

Artikkel XVII Nasjonal behandling

1. Innenfor de sektorene som er oppført i dets bindingsliste, og med forbehold om eventuelle vilkår og kvalifikasjoner som er angitt der, skal hvert medlem, med hensyn til samtlige tiltak som berører ytelse av tjenester, gi ethvert annet medlems tjenester og tjenesteytere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den det gir sine egne tilsvarende tjenester og tjenesteytere.¹⁰

2. Et medlem kan oppfylle kravet i nr. 1 ved å gi et annet medlems tjenester og tjenesteytere enten en behandling som er formelt identisk med eller formelt forskjellig fra den det gir sine egne tilsvarende tjenester og tjenesteytere.

3. Formelt identisk eller formelt forskjellig behandling skal anses for å være mindre gunstig dersom den endrer konkurransevilkårene i favør av tjenester eller tjenesteytelser hos medlemmet sammenlignet med tilsvarende tjenester eller tjenesteytelser fra et annet medlem.

Artikkel XVIII Tilleggsforpliktelser

Medlemmene kan forhandle om forpliktelser med hensyn til tiltak som vedrører handel med tjenester, og som ikke skal oppføres i bindingslisten i henhold til artikkel XVI eller XVII, herunder de som vedrører kvalifikasjoner, standarder eller forhold i forbindelse med lisensiering. Slike forpliktelser skal tas inn i et medlems bindingsliste.

¹⁰ Spesifikke forpliktelser inngått i henhold til denne artikkel, skal ikke fortolkes slik at det kreves at et medlem må yte erstatning for iboende konkurransemessige ulemper som er en følge av at vedkommende tjenester eller tjenesteytere er utenlandske.

**PART IV
PROGRESSIVE LIBERALIZATION**

Article XIX

Negotiation of Specific Commitments

1. In pursuance of the objectives of this Agreement, Members shall enter into successive rounds of negotiations, beginning not later than five years from the date of entry into force of the WTO Agreement and periodically thereafter, with a view to achieving a progressively higher level of liberalization. Such negotiations shall be directed to the reduction or elimination of the adverse effects on trade in services of measures as a means of providing effective market access. This process shall take place with a view to promoting the interests of all participants on a mutually advantageous basis and to securing an overall balance of rights and obligations.

2. The process of liberalization shall take place with due respect for national policy objectives and the level of development of individual Members, both overall and in individual sectors. There shall be appropriate flexibility for individual developing country Members for opening fewer sectors, liberalizing fewer types of transactions, progressively extending market access in line with their development situation and, when making access to their markets available to foreign service suppliers, attaching to such access conditions aimed at achieving the objectives referred to in Article IV.

3. For each round, negotiating guidelines and procedures shall be established. For the purposes of establishing such guidelines, the Council for Trade in Services shall carry out an assessment of trade in services in overall terms and on a sectoral basis with reference to the objectives of this Agreement, including those set out in paragraph 1 of Article IV. Negotiating guidelines shall establish modalities for the treatment of liberalization undertaken autonomously by Members since previous negotiations, as well as for the special treatment for least-developed country Members under the provisions of paragraph 3 of Article IV.

4. The process of progressive liberalization shall be advanced in each such round through bilateral, plurilateral or multilateral negotiations directed towards increasing the general level of specific commitments undertaken by Members under this Agreement.

Article XX

Schedules of Specific Commitments

1. Each Member shall set out in a schedule the specific commitments it undertakes under

**DEL IV
GRADVIS LIBERALISERING**

Artikkel XIX

Forhandlinger om spesifikke forpliktelser

1. For å oppfylle målsettingene i denne avtale, skal medlemmene ta del i suksessive forhandlingsrunder som skal påbegynnes senest fem år etter ikrafttredelsesdatoen for WTO-avtalen og deretter jevnlig, med sikte på å oppnå et gradvis høyere liberaliseringsnivå. Slike forhandlinger skal være et middel til å skaffe effektiv markedsadgang og innrettet mot å redusere eller fjerne skadevirkningene for handel med tjenester som skyldes tiltak. Denne prosessen skal finne sted med henblikk på å fremme samtlige deltakers interesser på et grunnlag som er fordelaktig for alle parter, og for å sikre en samlet balanse mellom rettigheter og forpliktelser.

2. Liberaliseringsprosessen skal finne sted med tilbørlig respekt for nasjonale politiske målsettinger og for utviklingsnivået hos enkeltmedlemmer, både samlet og i enkeltsektorer. Det skal utvises nødvendig fleksibilitet slik at individuelle medlemmer som er utviklingsland, kan åpne færre sektorer, liberalisere færre transaksjonstyper og utvide markedsadgangen gradvis i tråd med sin utviklingssituasjon og, når de gir utenlandske tjenesteytere adgang til sine markeder, sette slike vilkår for adgangen som tar sikte på å oppnå målsettingene nevnt i artikkel IV.

3. Det skal fastsettes retningslinjer og framgangsmåter for hver forhandlingsrunde. Med det formål å fastsette slike retningslinjer, skal Rådet for handel med tjenester foreta en vurdering av handelen med tjenester, sett både under ett og på sektorielt grunnlag, sett hen til målsettingene med denne avtale, herunder de som er angitt i artikkel IV nr. 1. Retningslinjene for forhandling skal fastsette måter til å behandle den liberalisering medlemmer har foretatt på selvstendig grunnlag etter tidligere forhandlinger, så vel som måter til å gi spesialbehandling i henhold til bestemmelsene i artikkel IV nr. 3 til medlemmer som tilhører de minst utviklede landene.

4. Prosessen med gradvis liberalisering skal fremmes i hver slik forhandlingsomgang gjennom bilaterale, plurilaterale eller multilaterale forhandlinger rettet mot å øke det generelle nivå for spesifikke forpliktelser som medlemmer påtar seg i henhold til denne avtale.

Artikkel XX

Bindingslister over spesifikke forpliktelser

1. Hvert medlem skal føre opp i en bindingsliste de spesifikke forpliktelser det påtar

Part III of this Agreement. With respect to sectors where such commitments are undertaken, each Schedule shall specify:

- (a) terms, limitations and conditions on market access;
- (b) conditions and qualifications on national treatment;
- (c) undertakings relating to additional commitments;
- (d) where appropriate the time-frame for implementation of such commitments; and
- (e) the date of entry into force of such commitments.

2. Measures inconsistent with both Articles XVI and XVII shall be inscribed in the column relating to Article XVI. In this case the inscription will be considered to provide a condition or qualification to Article XVII as well.

3. Schedules of specific commitments shall be annexed to this Agreement and shall form an integral part thereof.

Article XXI

Modification of Schedules

- 1.(a) A Member (referred to in this Article as the "modifying Member") may modify or withdraw any commitment in its Schedule, at any time after three years have elapsed from the date on which that commitment entered into force, in accordance with the provisions of this Article.
- (b) A modifying Member shall notify its intent to modify or withdraw a commitment pursuant to this Article to the Council for Trade in Services no later than three months before the intended date of implementation of the modification or withdrawal.
- 2.(a) At the request of any Member the benefits of which under this Agreement may be affected (referred to in this Article as an "affected Member") by a proposed modification or withdrawal notified under subparagraph 1(b), the modifying Member shall enter into negotiations with a view to reaching agreement on any necessary compensatory adjustment. In such negotiations and agreement, the Members concerned shall endeavour to maintain a general level of mutually advantageous commitments not less favourable to trade than that provided for in Schedules of specific commitments prior to such negotiations.
- (b) Compensatory adjustments shall be made on a most-favoured-nation basis.

seg i henhold til del III i denne avtale. For sektorer hvor slike forpliktelser er inngått, skal hver bindingsliste nærmere angi:

- a) begrensninger av og vilkår for markedsadgang,
- b) vilkår for og begrensninger på nasjonal behandling,
- c) tilsagn i forbindelse med tilleggsforpliktelser,
- d) tidsrammen for gjennomføring av slike forpliktelser når dette er hensiktsmessig, og
- e) dato for slike forpliktelseres ikrafttredelse.

2. Tiltak som er uforenlige med både artikkel XVI og XVII, skal føres inn i kolonnen vedrørende artikkel XVI. I så fall skal innføringen anses å utgjøre et vilkår eller en begrensning også i relasjon til artikkel XVII.

3. Bindingslister over spesifikke forpliktelser skal vedlegges denne avtale og utgjøre en integrerende del av den.

Artikkel XXI

Endring av bindingslister

- 1.a) Et medlem (i denne artikkel kalt «medlemmet som foretar endring») kan i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel når som helst endre eller trekke tilbake enhver forpliktelse i sin bindingsliste, etter at det er forløpt tre år fra den dag forpliktelseren er trådt i kraft.
- b) Et medlem som foretar endring, skal meddele Rådet for handel med tjenester at det har til hensikt å endre eller trekke tilbake en forpliktelse ifølge denne artikkel, senest tre måneder før den tilsiktede dato for gjennomføringen av endringen eller tilbaketrekningen.
- 2.a) På anmodning fra et medlem hvis fordeler i henhold til denne avtale kan bli berørt (i denne artikkel kalt «det berørte medlem») av en foreslått endring eller en foreslått tilbaketrekning som det er gitt melding om i henhold til nr. 1 bokstav b), skal medlemmet som foretar endring, innlede forhandlinger med henblikk på enighet om en eventuell justering i form av en kompensasjon. Ved slike forhandlinger og avtaler skal vedkommende medlemmer bestrebe seg på å opprettholde et generelt nivå for forpliktelser som er fordelaktige for alle parter, og som ikke er mindre gunstig for handelen enn det som var fastsatt i bindingslistene over spesifikke forpliktelser forut for slike forhandlinger.
- b) Kompensasjonsjusteringer skal foretas på grunnlag av bestevilkårsbehandling.

- 3.(a) If agreement is not reached between the modifying Member and any affected Member before the end of the period provided for negotiations, such affected Member may refer the matter to arbitration. Any affected Member that wishes to enforce a right that it may have to compensation must participate in the arbitration.
- (b) If no affected Member has requested arbitration, the modifying Member shall be free to implement the proposed modification or withdrawal.
- 4.(a) The modifying Member may not modify or withdraw its commitment until it has made compensatory adjustments in conformity with the findings of the arbitration.
- (b) If the modifying Member implements its proposed modification or withdrawal and does not comply with the findings of the arbitration, any affected Member that participated in the arbitration may modify or withdraw substantially equivalent benefits in conformity with those findings. Notwithstanding Article II, such a modification or withdrawal may be implemented solely with respect to the modifying Member.
5. The Council for Trade in Services shall establish procedures for rectification or modification of Schedules. Any Member which has modified or withdrawn scheduled commitments under this Article shall modify its Schedule according to such procedures.
- 3.a) Dersom det ikke oppnås enighet mellom medlemmet som foretar endring, og et berørt medlem før utløpet av den tidsfrist som er fastsatt for forhandlingene, kan det berørte medlem henvise forholdet til voldgift. Ethvert berørt medlem som ønsker å framtvinge en rett det måtte ha til kompensasjon, må delta i voldgiftsbehandlingen.
- b) Dersom intet berørt medlem har bedt om voldgiftsbehandling, skal medlemmet som foretar endring, fritt kunne iverksette den påtenkte endring eller tilbaketrekning.
- 4.a) Medlemmet som foretar endring, kan ikke endre eller trekke tilbake sin spesifikke forpliktelse før det har foretatt den justering i form av kompensasjon som er fastsatt i voldgiftsdomstolens kjennelse.
- b) Dersom medlemmet som foretar endring, iverksetter sin påtenkte endring eller tilbaketrekning og ikke retter seg etter voldgiftsdomstolens kjennelse, kan ethvert berørt medlem som har deltatt i voldgiftsbehandlingen, endre eller trekke tilbake i det vesentlige tilsvarende fordeler i samsvar med denne kjennelse. Uten hensyn til artikkel II kan en slik endring eller tilbaketrekning ene og alene iverksettes overfor medlemmet som foretar endring.
5. Rådet for handel med tjenester skal fastsette framgangsmåter for beriktigelse eller endring av bindingslister. Ethvert medlem som har endret eller tilbakekalt forpliktelser oppført i bindingslister i henhold til denne artikkel, skal endre sin bindingsliste i samsvar med slike framgangsmåter.

PART V INSTITUTIONAL PROVISIONS

Article XXII Consultation

1. Each Member shall accord sympathetic consideration to, and shall afford adequate opportunity for, consultation regarding such representations as may be made by any other Member with respect to any matter affecting the operation of this Agreement. The Dispute Settlement Understanding (DSU) shall apply to such consultations.

2. The Council for Trade in Services or the Dispute Settlement Body (DSB) may, at the request of a Member, consult with any Member or Members in respect of any matter for which it has not been possible to find a satisfactory solution through consultation under paragraph 1.

3. A Member may not invoke Article XVII,

DEL V INSTITUSJONELLE BESTEMMELSER

Artikkel XXII Konsultasjoner

1. Hvert medlem skal på en velvillig måte overveie og gi tilfredsstillende anledning til konsultasjoner, dersom et annet medlem ber om det i forbindelse med et forhold som berører denne avtales virkemåte. Tvisteløsningsavtalen (DSU) skal få anvendelse på slike konsultasjoner.

2. Rådet for handel med tjenester eller Tvisteløsningsorganet (DSB) kan på anmodning fra et medlem konsultere et annet medlem eller andre medlemmer om forhold der det ikke har vært mulig å finne en tilfredsstillende løsning gjennom konsultasjoner i henhold til nr. 1.

3. Et medlem kan ikke påberope seg artik-

either under this Article or Article XXIII, with respect to a measure of another Member that falls within the scope of an international agreement between them relating to the avoidance of double taxation. In case of disagreement between Members as to whether a measure falls within the scope of such an agreement between them, it shall be open to either Member to bring this matter before the Council for Trade in Services.¹¹ The Council shall refer the matter to arbitration. The decision of the arbitrator shall be final and binding on the Members.

Article XXIII

Dispute Settlement and Enforcement

1. If any Member should consider that any other Member fails to carry out its obligations or specific commitments under this Agreement, it may with a view to reaching a mutually satisfactory resolution of the matter have recourse to the DSU.

2. If the DSB considers that the circumstances are serious enough to justify such action, it may authorize a Member or Members to suspend the application to any other Member or Members of obligations and specific commitments in accordance with Article 22 of the DSU.

3. If any Member considers that any benefit it could reasonably have expected to accrue to it under a specific commitment of another Member under Part III of this Agreement is being nullified or impaired as a result of the application of any measure which does not conflict with the provisions of this Agreement, it may have recourse to the DSU. If the measure is determined by the DSB to have nullified or impaired such a benefit, the Member affected shall be entitled to a mutually satisfactory adjustment on the basis of paragraph 2 of Article XXI, which may include the modification or withdrawal of the measure. In the event an agreement cannot be reached between the Members concerned, Article 22 of the DSU shall apply.

Article XXIV

Council for Trade in Services

1. The Council for Trade in Services shall carry out such functions as may be assigned to it to facilitate the operation of this Agreement

¹¹ With respect to agreements on the avoidance of double taxation which exist on the date of entry into force of the WTO Agreement, such a matter may be brought before the Council for Trade in Services only with the consent of both parties to such an agreement.

kel XVII, verken i henhold til denne artikkel eller artikkel XIII, med hensyn til et tiltak et annet medlem treffer som hører inn under virkeområdet for en internasjonal avtale dem imellom for å unngå dobbeltbeskatning. I tilfelle av uenighet mellom medlemmer om hvorvidt et tiltak hører inn under virkeområdet for en slik avtale dem imellom, skal hvert medlem kunne bringe forholdet inn for Rådet for handel med tjenester.¹¹ Rådet skal henvisse forholdet til voldgift. Voldgiftsdomstolens avgjørelse skal være endelig og bindende for medlemmene.

Artikkel XXIII

Twisteløsning og håndheving

1. Dersom et medlem skulle anse at et annet medlem unnlater å oppfylle sine plikter eller spesifikke forpliktelser i henhold til denne avtale, kan det med henblikk på å oppnå en løsning på forholdet som er tilfredsstillende for begge parter, anvende DSU.

2. Dersom DSB anser at omstendighetene er så alvorlige at det rettfærdiggjør et slikt skritt, kan det tillate ett eller flere medlemmer overfor ett eller flere andre medlemmer å oppheve gyldigheten av plikter eller spesifikke forpliktelser i samsvar med artikkel 22 i DSU.

3. Dersom et medlem anser at en fordel det med rimelighet kunne forvente skulle tilkomme det ifølge et annet medlems spesifikke forpliktelse i henhold til del III i denne avtale, blir helt eller delvis tilsidesatt som følge av anvendelse av et tiltak som ikke er i strid med bestemmelsene i denne avtale, kan det anvende DSU. Dersom DSB avgjør at tiltaket har ført til at fordelene er helt eller delvis tilsidesatt, skal det berørte medlem ha rett til en justering som er tilfredsstillende for begge parter, på grunnlag av artikkel XXI nr. 2; en slik justering kan innebære at tiltaket endres eller trekkes tilbake. Dersom det ikke kan oppnås enighet mellom de berørte medlemmer, skal artikkel 22 i DSU få anvendelse.

Artikkel XXIV

Rådet for handel med tjenester

1. Rådet for handel med tjenester skal utføre de oppgaver det måtte bli tildelt for å lette denne avtales virkemåte og fremme dens

¹¹ Med hensyn til avtaler om å unngå dobbeltbeskatning som eksisterer den dag WTO-avtalens trer i kraft, kan et slikt forhold bringes inn for Rådet for handel med tjenester bare med samtykke fra begge partene i en slik avtale.

and further its objectives. The Council may establish such subsidiary bodies as it considers appropriate for the effective discharge of its functions.

2. The Council and, unless the Council decides otherwise, its subsidiary bodies shall be open to participation by representatives of all Members.

3. The Chairman of the Council shall be elected by the Members.

*Article XXV
Technical Cooperation*

1. Service suppliers of Members which are in need of such assistance shall have access to the services of contact points referred to in paragraph 2 of Article IV.

2. Technical assistance to developing countries shall be provided at the multilateral level by the Secretariat and shall be decided upon by the Council for Trade in Services.

*Article XXVI
Relationship with Other International
Organizations*

The General Council shall make appropriate arrangements for consultation and cooperation with the United Nations and its specialized agencies as well as with other intergovernmental organizations concerned with services.

**PART VI
FINAL PROVISIONS**

*Article XXVII
Denial of Benefits*

A Member may deny the benefits of this Agreement:

- (a) to the supply of a service, if it establishes that the service is supplied from or in the territory of a non-Member or of a Member to which the denying Member does not apply the WTO Agreement;
- (b) in the case of the supply of a maritime transport service, if it establishes that the service is supplied:
  - (i) by a vessel registered under the laws of a non-Member or of a Member to which the denying Member does not apply the WTO Agreement, and
  - (ii) by a person which operates and/or uses the vessel in whole or in part but which is of a non-Member or of a Member to which the denying Member does not apply the WTO Agreement;
- (c) to a service supplier that is a juridical person, if it establishes that it is not a service

målsettinger. Rådet kan opprette de underorganer det mener er nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver på en effektiv måte.

2. Samtlige medlemmer kan være medlemmer av Rådet og, med mindre Rådet bestemmer noe annet, av dets underorganer.

3. Rådets formann skal velges av medlemmene.

*Artikkel XXV
Teknisk samarbeid*

1. Tjenesteytere hjemmehørende i medlemsland som har behov for slik bistand, skal ha adgang til tjenestene fra de kontaktpunkter som er nevnt i artikkel IV nr. 2.

2. Teknisk bistand til utviklingsland skal gis på multilateralt plan av sekretariatet og skal vedtas av Rådet for handel med tjenester.

*Artikkel XXVI
Forholdet til andre internasjonale
organisasjoner*

Hovedrådet skal opprette egnede ordninger for konsultasjoner og samarbeid med De forente nasjoner og dets særorganisasjoner, så vel som med andre mellomstatlige organisasjoner som har med tjenester å gjøre.

**DEL VI
SLUTTBESTEMMELSER**

*Artikkel XXVII
Tilfeller der fordeler kan nektes gitt*

Et medlem kan nekte å gi fordeler etter denne avtale:

- a) for ytelse av en tjeneste, dersom medlemmet påviser at tjenesten ytes fra eller på territoriet til et ikke-medlem, eller av et medlem det ikke anvender WTO-avtalen for,
- b) ved ytelse av en sjøtransporttjeneste, dersom medlemmet fastslår at tjenesten ytes:
  - i) av et fartøy som er registrert i henhold til lovgivningen til et ikke-medlem eller til et medlem det ikke anvender WTO-avtalen for, og
  - ii) av en person som helt eller delvis driver og/eller bruker fartøyet, men som er hjemmehørende i et ikke-medlemsland eller i et medlemsland det ikke anvender WTO-avtalen for,
- c) for en tjenesteyter som er en juridisk person, dersom medlemmet fastslår at det ikke

supplier of another Member, or that it is a service supplier of a Member to which the denying Member does not apply the WTO Agreement.

dreier seg om en tjenesteyter hjemmehørende i et annet medlemsland, eller at det dreier seg om en tjenesteyter hjemmehørende i et medlemsland det ikke anvender WTO-avtalen for.

Article XXVIII
Definitions

For the purpose of this Agreement:

- (a) "measure" means any measure by a Member, whether in the form of a law, regulation, rule, procedure, decision, administrative action, or any other form;
- (b) "supply of a service" includes the production, distribution, marketing, sale and delivery of a service;
- (c) "measures by Members affecting trade in services" include measures in respect of
  - (i) the purchase, payment or use of a service;
  - (ii) the access to and use of, in connection with the supply of a service, services which are required by those Members to be offered to the public generally;
  - (iii) the presence, including commercial presence, of persons of a Member for the supply of a service in the territory of another Member;
- (d) "commercial presence" means any type of business or professional establishment, including through
  - (i) the constitution, acquisition or maintenance of a juridical person, or
  - (ii) the creation or maintenance of a branch or a representative office, within the territory of a Member for the purpose of supplying a service;
- (e) "sector" of a service means,
  - (i) with reference to a specific commitment, one or more, or all, subsectors of that service, as specified in a Member's Schedule,
  - (ii) otherwise, the whole of that service sector, including all of its subsectors;
- (f) "service of another Member" means a service which is supplied,
  - (i) from or in the territory of that other Member, or in the case of maritime transport, by a vessel registered under the laws of that other Member, or by a person of that other Member which supplies the service through the operation of a vessel and/or its use in whole or in part; or

Artikkel XXVIII
Definisjoner

I denne avtale:

- a) menes med «tiltak», ethvert tiltak et medlem treffer i form av en lov, forskrift, regel, framgangsmåte, vedtak, administrativ avgjørelse eller i hvilken som helst annen form,
- b) omfatter «ytelse av en tjeneste», framstilling, distribusjon, markedsføring, salg og levering av en tjeneste,
- c) omfatter «tiltak medlemmene treffer som har innvirkning på handel med tjenester», tiltak med hensyn til
  - i) kjøp av, betaling for eller bruk av en tjeneste,
  - ii) adgang til og bruk av, i forbindelse med ytelsen av en tjeneste, tjenester som etter pålegg av disse medlemmer tilbys publikum i sin alminnelighet,
  - iii) tilstedeværelse, herunder kommersiell tilstedeværelse, av personer hjemmehørende i et medlemsland for ytelse av en tjeneste på territoriet til et annet medlem,
- d) menes med «kommersiell tilstedeværelse», forretningsvirksomhet av enhver art eller yrkesvirksomhet, blant annet gjennom:
  - i) opprettelse, erverv eller opprettholdelse av en juridisk person,
  - ii) etablering eller opprettholdelse av en filial eller et representasjonskontor, innenfor et medlems territorium, med det formål å yte en tjeneste,
- e) menes med en tjenestes «sektor»:
  - i) med hensyn til en spesifikk forpliktelse, én, flere eller samtlige undersektorer av denne tjenesten, som nærmere angitt i et medlems bindingsliste,
  - ii) i øvrige tilfeller, hele denne tjenestesektoren, herunder samtlige av dens undersektorer,
- f) menes med «annet medlems tjeneste», en tjeneste som ytes:
  - i) fra eller på territoriet til dette annet medlem, eller når det gjelder sjøtransport, av et fartøy registrert i henhold til lovgivningen til dette annet medlem, eller av en person hjemmehørende i dette annet medlemsland som yter tjenesten gjennom drift av et fartøy og/eller hel eller delvis bruk av det, eller

- (ii) in the case of the supply of a service through commercial presence or through the presence of natural persons, by a service supplier of that other Member;
- (g) "service supplier" means any person that supplies a service;¹²
- (h) "monopoly supplier of a service" means any person, public or private, which in the relevant market of the territory of a Member is authorized or established formally or in effect by that Member as the sole supplier of that service;
- (i) "service consumer" means any person that receives or uses a service;
- (j) "person" means either a natural person or a juridical person;
- (k) "natural person of another Member" means a natural person who resides in the territory of that other Member or any other Member, and who under the law of that other Member:
- (i) is a national of that other Member; or
- (ii) has the right of permanent residence in that other Member, in the case of a Member which:
1. does not have nationals; or
  2. accords substantially the same treatment to its permanent residents as it does to its nationals in respect of measures affecting trade in services, as notified in its acceptance of or accession to the WTO Agreement, provided that no Member is obligated to accord to such permanent residents treatment more favourable than would be accorded by that other Member to such permanent residents. Such notification shall include the assurance to assume, with respect to those permanent residents, in accordance with its laws and regulations, the same responsibilities that other Member bears with respect to its nationals;
- ii) når det gjelder ytelse av en tjeneste gjennom kommersiell tilstedeværelse eller fysiske personers tilstedeværelse, av en tjenesteyter hjemmehørende i dette annet medlemsland,
- g) menes med «tjenesteyter», enhver person som yter en tjeneste;¹²
- h) menes med «tjenesteyter med monopol», enhver offentligrettslig eller privatrettslig person som i det aktuelle marked på et medlems territorium har tillatelse fra eller formelt eller reelt er etablert av dette medlem som den eneste yter av denne tjenesten,
- i) menes med «tjenesteforbruker», enhver person som mottar eller bruker en tjeneste,
- j) menes med «person», en fysisk person eller en juridisk person,
- k) menes med «fysisk person hjemmehørende i et annet medlemsland», en fysisk person som er bosatt på territoriet til dette annet medlem eller et hvilket som helst annet medlem, og som i henhold til lovgivningen til dette annet medlem
- i) er statsborger av dette annet medlem, eller
  - ii) har rett til fast opphold hos dette annet medlem dersom det gjelder et medlem som
    1. ikke har statsborgere, eller
    2. gir i det alt vesentlige den samme behandling til personer med fast opphold der som den gir til sine statsborgere, med hensyn til tiltak som har innvirkning på handel med tjenester, slik det har gitt melding om i sin godkjenning av eller tiltredelse til WTO-avtalen, forutsatt at intet medlem er forpliktet til å gi slike personer med fast opphold en behandling som er gunstigere enn den behandling det annet medlem ville gitt slike personer med fast opphold. Med hensyn til disse personer med fast opphold, skal en slik melding omfatte en forsikring om at medlemmet i samsvar med sine lover og forskrifter påtar seg de samme forpliktelser som det annet medlem har overfor sine statsborgere,

¹² Where the service is not supplied directly by a juridical person but through other forms of commercial presence such as a branch or a representative office, the service supplier (i.e. the juridical person) shall, nonetheless, through such presence be accorded the treatment provided for service suppliers under the Agreement. Such treatment shall be extended to the presence through which the service is supplied and need not be extended to any other parts of the supplier located outside the territory where the service is supplied.

¹² Dersom tjenesten ikke ytes direkte fra en juridisk person men gjennom andre former for kommersiell tilstedeværelse, slik som en filial eller et representasjonskontor, skal tjenesteyteren (dvs. den juridiske person) ikke desto mindre gjennom denne tilstedeværelse gis den samme behandling som er fastsatt for tjenesteytere i henhold til avtalen. Slik behandling skal utstrekkes til den tilstedeværelse som tjenesten ytes gjennom, og behøver ikke utstrekkes til eventuelle andre deler av tjenesteyteren som befinner seg utenfor det territorium hvor tjenesten ytes.

- (l) "juridical person" means any legal entity duly constituted or otherwise organized under applicable law, whether for profit or otherwise, and whether privately-owned or governmentally-owned, including any corporation, trust, partnership, joint venture, sole proprietorship or association;
- (m) "juridical person of another Member" means a juridical person which is either:
- (i) constituted or otherwise organized under the law of that other Member, and is engaged in substantive business operations in the territory of that Member or any other Member; or
  - (ii) in the case of the supply of a service through commercial presence, owned or controlled by:
    1. natural persons of that Member; or
    2. juridical persons of that other Member identified under subparagraph (i);
- (n) a juridical person is:
- (i) "owned" by persons of a Member if more than 50 per cent of the equity interest in it is beneficially owned by persons of that Member;
  - (ii) "controlled" by persons of a Member if such persons have the power to name a majority of its directors or otherwise to legally direct its actions;
  - (iii) "affiliated" with another person when it controls, or is controlled by, that other person; or when it and the other person are both controlled by the same person;
- (o) "direct taxes" comprise all taxes on total income, on total capital or on elements of income or of capital, including taxes on gains from the alienation of property, taxes on estates, inheritances and gifts, and taxes on the total amounts of wages or salaries paid by enterprises, as well as taxes on capital appreciation.
- l) menes med «juridisk person», enhver lovlig sammenslutning som er behørig opprettet eller på annen måte organisert i henhold til gjeldende rett, hva enten det er med økonomiske vinning for øye eller for andre formål, og hva enten den er i privat eller offentlig eie, herunder ethvert selskap, forvaltningsfond (trust), kompaniskap, foretakssammenslutning, enkeltmannsforetak eller forening,
- m) menes med «juridisk person hjemmehørende i et annet medlemsland», en juridisk person som enten
- i) er opprettet eller organisert på annen måte i henhold til dette annet medlems lovgivning, og som driver en vesentlig forretningsvirksomhet på territoriet til dette medlemmet eller et annet medlem, eller
  - ii) med hensyn til ytelse av en tjeneste gjennom kommersiell tilstedeværelse, som eies eller kontrolleres av:
    1. fysiske personer hjemmehørende i dette medlemslandet, eller
    2. juridiske personer hjemmehørende i det annet medlemsland som er angitt i henhold til punkt i),
- n) er en juridisk person:
- i) «eiet» av personer hjemmehørende i et medlemsland, dersom over 50 % av dens egenkapital eies av disse personer,
  - ii) «kontrollert» av personer hjemmehørende i et medlemsland, dersom slike personer har rett til å oppnevne et flertall av dens styremedlemmer eller på annen måte lovlig kan styre dens virksomhet,
  - iii) «tilsluttet» en annen person, når den kontrollerer eller blir kontrollert av denne annen person, eller når den og den annen person begge kontrolleres av den samme person,
- o) omfatter «direkte skatter», alle skatter på samlet inntekt, på samlet formue eller på deler av inntekt eller formue, herunder skatt på gevinst ved overdragelse av eiendom, skatt på boet, arveavgift og skatt på gaver, og skatter på de samlede lønnsutbetalinger fra selskaper så vel som skatter på verdistigning på formue.

Article XXIX
Annexes

The Annexes to this Agreement are an integral part of this Agreement.

Artikkel XXIX
Vedlegg

Vedleggene til denne avtale utgjør en integrerende del av avtalen.

ANNEX ON ARTICLE II EXEMPTIONS

Scope

1. This Annex specifies the conditions under which a Member, at the entry into force of this Agreement, is exempted from its obligations under paragraph 1 of Article II.

2. Any new exemptions applied for after the date of entry into force of the WTO Agreement shall be dealt with under paragraph 3 of Article IX of that Agreement.

Review

3. The Council for Trade in Services shall review all exemptions granted for a period of more than 5 years. The first such review shall take place no more than 5 years after the entry into force of the WTO Agreement.

4. The Council for Trade in Services in a review shall:

- (a) examine whether the conditions which created the need for the exemption still prevail; and
- (b) determine the date of any further review.

Termination

5. The exemption of a Member from its obligations under paragraph 1 of Article II of the Agreement with respect to a particular measure terminates on the date provided for in the exemption.

6. In principle, such exemptions should not exceed a period of 10 years. In any event, they shall be subject to negotiation in subsequent trade liberalizing rounds.

7. A Member shall notify the Council for Trade in Services at the termination of the exemption period that the inconsistent measure has been brought into conformity with paragraph 1 of Article II of the Agreement.

Lists of Article II Exemptions

[The agreed lists of exemptions under paragraph 2 of Article II will be annexed here in the treaty copy of the WTO Agreement.]

ANNEX ON MOVEMENT OF NATURAL PERSONS SUPPLYING SERVICES UNDER THE AGREEMENT

1. This Annex applies to measures affecting natural persons who are service suppliers of a Member, and natural persons of a Member

VEDLEGG OM UNNTAK FRA ARTIKKEL II

Virkeområde

1. I dette vedlegg angis vilkårene for at et medlem, når denne avtale trer i kraft, er unntatt fra sine forpliktelser i henhold til artikkel II nr. 1.

2. Nye unntak som det blir søkt om etter datoen for WTO-avtalens ikrafttreden, skal behandles i henhold til artikkel IX nr. 3 i nevnte avtale.

Gjennomgang

3. Rådet for handel med tjenester skal gjennomgå alle unntak som er innvilget for et tidsrom lengre enn fem år. Den første av disse gjennomgangene skal finne sted senest fem år etter WTO-avtalens ikrafttreden.

4. Rådet for handel med tjenester skal under en gjennomgang:

- a) undersøke om vilkårene som skapte behovet for unntaket, fortsatt foreligger, og
- b) fastsette datoen for en eventuell ytterligere gjennomgang.

Opphør

5. Fritakelsen av et medlem for dets forpliktelser i henhold til avtalens artikkel II nr. 1, med hensyn til et bestemt tiltak, opphører den dag som er fastsatt i unntaket.

6. I prinsippet bør slike unntak ikke overskride et tidsrom på ti år. Under enhver omstendighet skal de være gjenstand for forhandlinger i etterfølgende forhandlingsrunder om handelsliberalisering.

7. Et medlem skal når unntaksperioden utløper, meddele Rådet for handel med tjenester at det uforenlige tiltaket er bragt i samsvar med avtalens artikkel II nr. 1.

Lister over unntak fra artikkel II

[De omforente lister over unntak i henhold til avtalens artikkel II nr. 2 vil bli vedheftet her i traktatkopien til WTO-avtalen.]

VEDLEGG OM BEVEGELIGHET FOR FYSISKE PERSONER SOM YTER TJENESTER I HENHOLD TIL AVTALEN (PERSONBEVEGELSER)

1. Dette vedlegg får anvendelse på tiltak som berører fysiske personer som er et medlems tjenesteytere, og et medlems fysiske per-

who are employed by a service supplier of a Member, in respect of the supply of a service.

2. The Agreement shall not apply to measures affecting natural persons seeking access to the employment market of a Member, nor shall it apply to measures regarding citizenship, residence or employment on a permanent basis.

3. In accordance with Parts III and IV of the Agreement, Members may negotiate specific commitments applying to the movement of all categories of natural persons supplying services under the Agreement. Natural persons covered by a specific commitment shall be allowed to supply the service in accordance with the terms of that commitment.

4. The Agreement shall not prevent a Member from applying measures to regulate the entry of natural persons into, or their temporary stay in, its territory, including those measures necessary to protect the integrity of, and to ensure the orderly movement of natural persons across, its borders, provided that such measures are not applied in such a manner as to nullify or impair the benefits accruing to any Member under the terms of a specific commitment.¹³

ANNEX ON AIR TRANSPORT SERVICES

1. This Annex applies to measures affecting trade in air transport services, whether scheduled or non-scheduled, and ancillary services. It is confirmed that any specific commitment or obligation assumed under this Agreement shall not reduce or affect a Member's obligations under bilateral or multilateral agreements that are in effect on the date of entry into force of the WTO Agreement.

2. The Agreement, including its dispute settlement procedures, shall not apply to measures affecting:

- (a) traffic rights, however granted; or
- (b) services directly related to the exercise of traffic rights, except as provided in paragraph 3 of this Annex.

3. The Agreement shall apply to measures affecting:

- (a) aircraft repair and maintenance services;

¹³ The sole fact of requiring a visa for natural persons of certain Members and not for those of others shall not be regarded as nullifying or impairing benefits under a specific commitment.

soner som er ansatt hos et medlems tjenesteyter, når det gjelder ytelse av en tjeneste.

2. Avtalen skal ikke få anvendelse på tiltak som får betydning for fysiske personer som søker adgang til et medlems arbeidsmarked, og heller ikke på tiltak i forbindelse med statsborgerskap, opphold eller ansettelse på permanent basis.

3. I samsvar med avtalens del III og IV kan medlemmene forhandle om spesifikke forpliktelser som gjelder bevegelse for alle kategorier fysiske personer som yter tjenester i henhold til avtalen. Fysiske personer som omfattes av en spesifikk forpliktelse, skal tillates å yte tjenesten i samsvar med vilkårene i nevnte forpliktelse.

4. Avtalen skal ikke forhindre et medlem i å anvende tiltak for å regulere fysiske personers innreise til eller midlertidige opphold på dets territorium, herunder slike tiltak som er nødvendige for å beskytte dets grenser og sikre en ordnet passering av fysiske personer over disse grenser, forutsatt at slike tiltak ikke anvendes på en slik måte at de helt eller delvis tilsidesetter de fordeler som tilkommer et medlem i henhold til vilkårene i en spesifikk forpliktelse.¹³

VEDLEGG OM LUFTFARTSTJENESTER

1. Dette vedlegg får anvendelse på tiltak som får innvirkning på handel med luftfartstjenester, enten de er regelbundet eller ikkeregulbundet, og tilleggstjenester. Det stadfestes at spesifikke forpliktelser eller plikter i henhold til denne avtale ikke skal redusere eller berøre et medlems forpliktelser i henhold til bilaterale eller multilaterale avtaler som er i kraft på datoen for WTO-avtalens ikrafttreden.

2. Avtalen, herunder dens tvisteløsningsprosedyrer, skal ikke få anvendelse på tiltak som har innvirkning på:

- a) trafikkrettigheter, uten hensyn til hvordan de er gitt, eller
- b) tjenester som er direkte relatert til utøvelsen av trafikkrettigheter, med unntak av hva som er fastsatt i nr. 3 i dette vedlegg.

3. Avtalen skal få anvendelse på tiltak som berører:

- a) reparasjons- og vedlikeholdstjenester for luftfartøyer,

¹³ Det faktum at det kreves visum for fysiske personer fra noen medlemmer og ikke fra andre, skal ikke anses som hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler i henhold til en spesifikk forpliktelse.

- (b) the selling and marketing of air transport services;
- (c) computer reservation system (CRS) services.

4. The dispute settlement procedures of the Agreement may be invoked only where obligations or specific commitments have been assumed by the concerned Members and where dispute settlement procedures in bilateral and other multilateral agreements or arrangements have been exhausted.

5. The Council for Trade in Services shall review periodically, and at least every five years, developments in the air transport sector and the operation of this Annex with a view to considering the possible further application of the Agreement in this sector.

6. Definitions:

- (a) "Aircraft repair and maintenance services" mean such activities when undertaken on an aircraft or a part thereof while it is withdrawn from service and do not include so-called line maintenance.
- (b) "Selling and marketing of air transport services" mean opportunities for the air carrier concerned to sell and market freely its air transport services including all aspects of marketing such as market research, advertising and distribution. These activities do not include the pricing of air transport services nor the applicable conditions.
- (c) "Computer reservation system (CRS) services" mean services provided by computerised systems that contain information about air carriers' schedules, availability, fares and fare rules, through which reservations can be made or tickets may be issued.
- (d) "Traffic rights" mean the right for scheduled and non-scheduled services to operate and/or to carry passengers, cargo and mail for remuneration or hire from, to, within, or over the territory of a Member, including points to be served, routes to be operated, types of traffic to be carried, capacity to be provided, tariffs to be charged and their conditions, and criteria for designation of airlines, including such criteria as number, ownership, and control.

ANNEX ON FINANCIAL SERVICES

1. Scope and Definition

- (a) This Annex applies to measures affecting the supply of financial services. Reference to the supply of a financial service in this Annex shall mean the supply of a service

- b) salg og markedsføring av luftfartstjenester,
- c) edb-baserte reservasjonssystemer.

4. Avtalens tvisteløsningsprosedyrer kan påberopes bare der de berørte medlemmer har påtatt seg plikter og spesifikke forpliktelser, og når framgangsmåtene for tvisteløsning i bilaterale og andre multilaterale avtaler eller ordninger forgivees er blitt forsøkt.

5. Rådet for handel med tjenester skal jevnlig og minst hvert femte år gjennomgå utviklingen i luftfartssektoren og virkemåten for dette vedlegg, med henblikk på å overveie mulig ytterligere anvendelse av avtalen i denne sektor.

6. Definisjoner:

- a) med «reparasjons- og vedlikeholdstjenester for luftfartøyer» menes de virksomheter som foretas med et luftfartøy eller en del av dette når det ikke er i tjeneste, og omfatter ikke såkalt linjevedlikehold,
- b) med «salg og markedsføring av luftfartstjenester» menes anledning for vedkommende luftfartsselskap til fritt å selge og markedsføre sine luftfartstjenester, herunder samtlige sider ved markedsføringen, slik som markedsundersøkelse, reklame og distribusjon. Disse virksomhetene omfatter ikke prisfastsettelse for lufttransporttjenester og heller ikke de vilkår som skal få anvendelse,
- c) med «edb-baserte reservasjonssystemer (CRS)» menes tjenester som ytes av edb-baserte systemer som inneholder opplysninger om luftfartsselskapers ruter, tilgjengelighet, priser og tilknyttede betingelser, som kan benyttes til å foreta reservasjoner eller utstede billetter,
- d) med «trafikkrettigheter» menes retten til å yte regelbundne og ikke-regelbundne tjenester og/eller å frakte passasjerer, last og post mot betaling eller leie til, innenfor eller over et medlems territorium, herunder steder som skal betjenes, ruter som skal trafikkeres, hvilke typer trafikk som skal utføres, kapasiteten som skal stilles til rådighet, takster som kan avkreves og vilkårene for dem og kriterier for utpeking av luftfartsselskaper, herunder slike kriterier som antall, eierskap og kontroll.

VEDLEGG OM FINANSIELLE TJENESTER

1. Virkeområde og definisjoner

- a) Dette vedlegg får anvendelse på tiltak som berører ytelsen av finansielle tjenester. Henvisning i dette vedlegg til ytelsen av en finansiell tjeneste skal forstås som ytelse av

as defined in paragraph 2 of Article I of the Agreement.

- (b) For the purposes of subparagraph 3(b) of Article I of the Agreement, "services supplied in the exercise of governmental authority" means the following:
- (i) activities conducted by a central bank or monetary authority or by any other public entity in pursuit of monetary or exchange rate policies;
  - (ii) activities forming part of a statutory system of social security or public retirement plans; and
  - (iii) other activities conducted by a public entity for the account or with the guarantee or using the financial resources of the Government.
- (c) For the purposes of subparagraph 3(b) of Article I of the Agreement, if a Member allows any of the activities referred to in subparagraphs (b)(ii) or (b)(iii) of this paragraph to be conducted by its financial service suppliers in competition with a public entity or a financial service supplier, "services" shall include such activities.
- (d) Subparagraph 3(c) of Article I of the Agreement shall not apply to services covered by this Annex.

2. Domestic Regulation

- (a) Notwithstanding any other provisions of the Agreement, a Member shall not be prevented from taking measures for prudential reasons, including for the protection of investors, depositors, policy holders or persons to whom a fiduciary duty is owed by a financial service supplier, or to ensure the integrity and stability of the financial system. Where such measures do not conform with the provisions of the Agreement, they shall not be used as a means of avoiding the Member's commitments or obligations under the Agreement.
- (b) Nothing in the Agreement shall be construed to require a Member to disclose information relating to the affairs and accounts of individual customers or any confidential or proprietary information in the possession of public entities.

3. Recognition

- (a) A Member may recognize prudential measures of any other country in determining how the Member's measures relating to financial services shall be applied. Such recognition, which may be achieved through harmonization or otherwise, may be based upon an agreement or arrangement with

en tjeneste som definert i avtalens artikkel I nr. 2.

- b) Med hensyn til avtalens artikkel I nr. 3 bokstav b) menes følgende med «tjenester som ytes under utøvelse av statsmyndighet»:
- i) virksomhet som utøves av en sentralbank eller pengepolitisk myndighet eller av en hvilken som helst annen offentlig institusjon under utøvelse av penge- eller valutapolitikk,
  - ii) virksomhet som utgjør en del av en lovfestet ordning om sosialtrygd eller offentlig pensjonsordning, og
  - iii) annen virksomhet som utøves av en offentlig institusjon for statens regning eller med statsgaranti eller som gjør bruk av statens økonomiske ressurser.
- c) Med hensyn til avtalens artikkel I nr. 3 bokstav b), skal «tjenester» omfatte virksomhet nevnt i dette nr. under bokstav b) ii) eller iii), dersom et medlem tillater at slik virksomhet blir utøvet av dets finansielle tjenesteytere i konkurranse med en offentlig institusjon eller en finansiell tjenesteyter.
- d) Avtalens artikkel I nr. 3 bokstav c) skal ikke få anvendelse på tjenester som omfattes av dette vedlegg.

2. Innenlandsk regulering

- a) Uten hensyn til avtalens øvrige bestemmelser skal et medlem ikke være forhindret fra å treffe tiltak av tilsynshensyn, herunder til beskyttelse av investorer, depositarer, innehavere av poliser eller personer som har overlatt midler til forvaltning hos en finansiell tjenesteyter, eller for å sikre integriteten og stabiliteten i det finansielle systemet. Dersom slike tiltak ikke samsvarer med avtalens bestemmelser, skal et medlem ikke bruke dem som middel til å unndra seg forpliktelser eller plikter i henhold til avtalen.
- b) Intet i denne avtale skal fortolkes slik at det kreves at et medlem offentliggjør opplysninger om privatkunders forretninger og regnskaper eller fortrolige opplysninger eller opplysninger om eiendomsforhold som offentlige institusjoner sitter inne med.

3. Godkjenning

- a) Et medlem kan godkjenne tilsynstiltak et annet land treffer når medlemmet bestemmer hvordan det skal anvende sine egne tiltak om finansielle tjenester. Slik godkjenning, som kan gjennomføres ved harmonisering eller på annen måte, kan baseres på en avtale eller ordning med ved-

the country concerned or may be accorded autonomously.

- (b) A Member that is a party to such an agreement or arrangement referred to in subparagraph (a), whether future or existing, shall afford adequate opportunity for other interested Members to negotiate their accession to such agreements or arrangements, or to negotiate comparable ones with it, under circumstances in which there would be equivalent regulation, oversight, implementation of such regulation, and, if appropriate, procedures concerning the sharing of information between the parties to the agreement or arrangement. Where a Member accords recognition autonomously, it shall afford adequate opportunity for any other Member to demonstrate that such circumstances exist.
- (c) Where a Member is contemplating according recognition to prudential measures of any other country, paragraph 4(b) of Article VII shall not apply.

4. *Dispute Settlement*

Panels for disputes on prudential issues and other financial matters shall have the necessary expertise relevant to the specific financial service under dispute.

5. *Definitions*

For the purposes of this Annex:

- (a) A financial service is any service of a financial nature offered by a financial service supplier of a Member. Financial services include all insurance and insurance-related services, and all banking and other financial services (excluding insurance). Financial services include the following activities:

Insurance and insurance-related services

- (i) Direct insurance (including co-insurance):
 (A) life
 (B) non-life
- (ii) Reinsurance and retrocession;
- (iii) Insurance intermediation, such as brokerage and agency;
- (iv) Services auxiliary to insurance, such as consultancy, actuarial, risk assessment and claim settlement services.

Banking and other financial services (excluding insurance)

- (v) Acceptance of deposits and other repayable funds from the public;
- (vi) Lending of all types, including consumer credit, mortgage credit, factoring and financing of commercial transaction;

kommende land, eller den kan gis på uavhengig grunnlag.

- b) Et medlem som er part i en slik framtidig eller eksisterende avtale eller ordning som nevnt i bokstav a), skal gi andre interesserte medlemmer tilstrekkelig anledning til å forhandle om tiltredelse til slike avtaler eller ordninger, eller å forhandle med det om tilsvarende avtaler eller ordninger under omstendigheter der det ville være likeverdig regulering, tilsyn, iverksettelse av slik regulering og, der det passer, framgangsmåter for utveksling av informasjon mellom partene i avtalen eller ordningen. Dersom et medlem gir slik godkjenning på uavhengig grunnlag, skal det gi ethvert annet medlem tilstrekkelig anledning til å påvise at det foreligger slike omstendigheter.
- c) Dersom et medlem overveier å godkjenne forsiktighetstiltak som treffes av et annet land, skal artikkel VII nr. 4 bokstav b) ikke få anvendelse.

4. *Twisteløsning*

Paneler for tvister om tilsynsspørsmål og andre finansielle forhold skal besitte den sak-kunnskap som er relevant for den særlige finansielle tjeneste tvisten vedrører.

5. *Definisjoner*

I dette vedlegg menes med

- a) en finansiell tjeneste enhver tjeneste av finansiell art som tilbys av en finansiell tjenesteyter hjemmehørende i et medlemsland. Finansielle tjenester omfatter all forsikring og forsikringsrelaterte tjenester og alle banktjenester og øvrige finansielle tjenester (unntatt forsikring). Finansielle tjenester omfatter følgende virksomheter:
- Forsikring og forsikringsrelaterte tjenester
- i) Direkte forsikring (herunder koassurans):
 A. livsforsikring
 B. skadeforsikring
- ii) gjenforsikring og retrosesjon (gjenforsikring av gjenforsikring),
- iii) forsikringsformidling, slik som mellervirksomhet og agentur,
- iv) tilleggstjenester til forsikring, slik som rådgivning, aktuar-tjenester, risikovurdering og kravoppgjørstjenester.

Banktjenester og øvrige finansielle tjenester (unntatt forsikring)

- v) Mottak fra allmennheten av innskudd og andre midler som skal tilbakebetales,
- vi) alle typer utlånsvirksomhet, herunder forbrukerkreditt, pantelån, faktoring og finansiering av forretningstransaksjoner,

- (vii) Financial leasing;
- (viii) All payment and money transmission services, including credit, charge and debit cards, travellers cheques and bankers drafts;
- (ix) Guarantees and commitments;
- (x) Trading for own account or for account of customers, whether on an exchange, in an over-the-counter market or otherwise, the following:
- (A) money market instruments (including cheques, bills, certificates of deposits);
- (B) foreign exchange;
- (C) derivative products including, but not limited to, futures and options;
- (D) exchange rate and interest rate instruments, including products such as swaps, forward rate agreements;
- (E) transferable securities;
- (F) other negotiable instruments and financial assets, including bullion.
- (xi) Participation in issues of all kinds of securities, including underwriting and placement as agent (whether publicly or privately) and provision of services related to such issues;
- (xii) Money broking;
- (xiii) Asset management, such as cash or portfolio management, all forms of collective investment management, pension fund management, custodial, depository and trust services;
- (xiv) Settlement and clearing services for financial assets, including securities, derivative products, and other negotiable instruments;
- (xv) Provision and transfer of financial information, and financial data processing and related software by suppliers of other financial services;
- (xvi) Advisory, intermediation and other auxiliary financial services on all the activities listed in subparagraphs (v) through (xv), including credit reference and analysis, investment and portfolio research and advice, advice on acquisitions and on corporate restructuring and strategy.
- (b) A financial service supplier means any natural or juridical person of a Member wishing to supply or supplying financial services but the term "financial service supplier"
- vii) finansiell leasing,
- viii) alle betalings- og pengeoverføringstjenester, herunder kredittkort, betalingskort, reisesjekker og bankveksler,
- ix) garantier og forpliktelser,
- x) handel for egen eller for kunders regning, på børs, utenom børs eller på annen måte, med:
- A. pengemarkedsinstrumenter, herunder sjekker, veksler, innskuddsbevis,
- B. utenlandsk valuta,
- C. avledede produkter, inkludert men ikke begrenset til terminforretninger og opsjoner,
- D. valuta- og renteinstrumenter, herunder produkter som avtaler om rente- og valutabytte (swaps), terminkontrakter,
- E. overførbare verdipapirer,
- F. andre omsettelige instrumenter og finansiell formue, herunder umynnet gull,
- xi) deltakelse i utstedelse av alle slags verdipapirer, herunder fulltegningsgaranti og plassering som agent (hva enten dette skjer offentlig eller privat) og ytelse av tjenester i forbindelse med slike utstedelser,
- xii) pengemegling,
- xiii) formuesforvaltning, slik som kontant- eller porteføljeforvaltning, alle former for forvaltning av kollektive investeringer, pensjonsfondforvaltning, forvarings-, deponerings- og forvaltningstjenester,
- xiv) oppgjørs- og avregningstjenester for finansielle fordringer, herunder verdipapirer, avledede produkter og andre omsettelige instrumenter,
- xv) fremskaffelse og overføring av finansiell informasjon og databehandling av finansiell informasjon, og tilknyttet programvare fra ytere av andre finansielle tjenester,
- xvi) rådgivnings- og mellommannsvirksomhet og andre finansielle tilleggstjenester til samtlige virksomheter oppregnet i nr. v) til xv), herunder kredittopplysning og kredittvurdering, undersøkelser og rådgivning vedrørende investeringer og porteføljer, rådgivning om oppkjøp og om selskapers restrukturering og strategi.
- b) Med finansiell tjenesteyter menes enhver fysisk eller juridisk person hjemmehørende i et medlemsland som yter eller ønsker å yte finansielle tjenester, men begrepet «fi-

er" does not include a public entity.

(c) "Public entity" means:

- (i) a government, a central bank or a monetary authority, of a Member, or an entity owned or controlled by a Member, that is principally engaged in carrying out governmental functions or activities for governmental purposes, not including an entity principally engaged in supplying financial services on commercial terms; or
- (ii) a private entity, performing functions normally performed by a central bank or monetary authority, when exercising those functions.

nansiell tjenesteyter» omfatter ikke offentlige institusjoner.

c) Med «offentlig institusjon» menes

- i) staten, en sentralbank eller en pengepolitisk myndighet hos et medlem, eller en institusjon som eies eller kontrolleres av et medlem og som i det vesentlige utfører oppgaver for staten eller driver virksomhet for statlige formål, derimot omfattes ikke en institusjon som i det vesentlige yter finansielle tjenester på kommersielle vilkår, eller
- ii) et privat foretak som utfører oppgaver som vanligvis utføres av en sentralbank eller en pengepolitisk myndighet, når den utfører slike oppgaver.

SECOND ANNEX ON FINANCIAL SERVICES

1. Notwithstanding Article II of the Agreement and paragraphs 1 and 2 of the Annex on Article II Exemptions, a Member may, during a period of 60 days beginning four months after the date of entry into force of the WTO Agreement, list in that Annex measures relating to financial services which are inconsistent with paragraph 1 of Article II of the Agreement.

2. Notwithstanding Article XXI of the Agreement, a Member may, during a period of 60 days beginning four months after the date of entry into force of the WTO Agreement, improve, modify or withdraw all or part of the specific commitments on financial services inscribed in its Schedule.

3. The Council for Trade in Services shall establish any procedures necessary for the application of paragraphs 1 and 2.

ANNET VEDLEGG OM FINANSIELLE TJENESTER

1. Uten hensyn til avtalens artikkel II og nr. 1 og 2 i vedlegget om unntak fra artikkel II, kan et medlem i løpet av et tidsrom på 60 dager som begynner fire måneder etter ikrafttredelsesdatoen for WTO-avtalen, føre opp i nevnte vedlegg tiltak vedrørende finansielle tjenester som er uforenlige med avtalens artikkel II nr. 1.

2. Uten hensyn til avtalens artikkel XXI, kan et medlem i løpet av et tidsrom på 60 dager som begynner fire måneder etter ikrafttredelsesdatoen for WTO-avtalen, forbedre, endre eller helt eller delvis trekke tilbake de spesifikke forpliktelser om finansielle tjenester som er oppført i dets bindingsliste.

3. Rådet for handel med tjenester skal fastsette de framgangsmåter som er nødvendig for anvendelsen av nr. 1 og 2.

ANNEX ON NEGOTIATIONS ON MARITIME TRANSPORT SERVICES

1. Article II and the Annex on Article II Exemptions, including the requirement to list in the Annex any measure inconsistent with most-favoured-nation treatment that a Member will maintain, shall enter into force for international shipping, auxiliary services and access to and use of port facilities only on:

- (a) the implementation date to be determined under paragraph 4 of the Ministerial Decision on Negotiations on Maritime Transport Services; or,
- (b) should the negotiations not succeed, the date of the final report of the Negotiating

VEDLEGG OM FORHANDLINGER OM SJØTRANSPORTTJENESTER

1. Artikkel II og vedlegget om unntak fra artikkel II, herunder kravet om å føre opp i vedlegget ethvert tiltak som er uforenlig med bestevilkårsbehandling som et medlem vil opprettholde, skal tre i kraft for internasjonal skipsfart, hjelpetjenester og adgangen til å benytte havnefasiliteter først på:

- a) den gjennomføringsdato som skal fastsettes i henhold til nr. 4 i ministervedtaket om forhandlinger om sjøtransporttjenester, eller
- b) dersom forhandlingene ikke fører fram, datoen for sluttrapporten fra forhandlings-

Group on Maritime Transport Services provided for in that Decision.

2. Paragraph 1 shall not apply to any specific commitment on maritime transport services which is inscribed in a Member's Schedule.

3. From the conclusion of the negotiations referred to in paragraph 1, and before the implementation date, a Member may improve, modify or withdraw all or part of its specific commitments in this sector without offering compensation, notwithstanding the provisions of Article XXI.

ANNEX ON TELECOMMUNICATIONS

1. Objectives

Recognizing the specificities of the telecommunications services sector and, in particular, its dual role as a distinct sector of economic activity and as the underlying transport means for other economic activities, the Members have agreed to the following Annex with the objective of elaborating upon the provisions of the Agreement with respect to measures affecting access to and use of public telecommunications transport networks and services. Accordingly, this Annex provides notes and supplementary provisions to the Agreement.

2. Scope

- (a) This Annex shall apply to all measures of a Member that affect access to and use of public telecommunications transport networks and services.¹⁴
- (b) This Annex shall not apply to measures affecting the cable or broadcast distribution of radio or television programming.
- (c) Nothing in this Annex shall be construed:
  - (i) to require a Member to authorize a service supplier of any other Member to establish, construct, acquire, lease, operate, or supply telecommunications transport networks or services, other than as provided for in its Schedule; or
  - (ii) to require a Member (or to require a Member to oblige service suppliers under its jurisdiction) to establish, construct, acquire, lease, operate or supply telecommunications transport networks or services not offered to the public generally.

¹⁴ This paragraph is understood to mean that each Member shall ensure that the obligations of this Annex are applied with respect to suppliers of public telecommunications transport networks and services by whatever measures are necessary.

gruppen for sjøtransporttjenester som fastsatt i nevnte vedtak.

2. Nr. 1 ovenfor får ikke anvendelse på noen av de spesifikke forpliktelser om sjøtransporttjenester som er oppført i et medlems bindingsliste.

3. Fra avslutningen av forhandlingene nevnt i nr. 1 og før gjennomføringsdatoen, kan et medlem, uten hensyn til bestemmelsene i artikkel XXI, forbedre, endre eller trekke tilbake samtlige eller enkelte av sine spesifikke forpliktelser i denne sektor uten å yte erstatning.

VEDLEGG OM TELEKOMMUNIKASJON

1. Mål

I erkjennelse av den spesielle situasjon som sektoren for teletjenester befinner seg i, særlig dens dobbeltrolle som en egen sektor for økonomisk virksomhet og samtidig det grunnleggende samferdselsmiddel for annen økonomisk virksomhet, er medlemmene enige om følgende vedlegg med det formål å utdype avtalens bestemmelser med hensyn til tiltak som berører adgangen til og bruken av det offentlige transportnett for telekommunikasjoner og dets tjenester. Dette vedlegg inneholder derfor merknader og utfyllende bestemmelser til avtalen.

2. Virkeområde

- a) Dette vedlegg skal få anvendelse på alle tiltak et medlem treffer som innvirker på adgangen til og bruken av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester.¹⁴
- b) Dette vedlegg skal ikke få anvendelse på tiltak som innvirker på programutsendelse fra radio- eller fjernsyn gjennom kabel-TV eller kringkasting.
- c) Ingen bestemmelse i dette vedlegg skal fortolkes slik:
  - i) at det pålegger et medlem å tillate en tjenesteyter hjemmehørende i et annet medlemsland å opprette, anlegge, erverve, leie, drive eller stille til rådighet overføringsnett eller tjenester, bortsett fra de som er fastsatt i dets bindingsliste, eller
  - ii) at det pålegger et medlem (eller at det pålegger et medlem å forplikte tjenesteytere under dets jurisdiksjon til å) opprette, anlegge, erverve, leie, drive eller stille til rådighet teleoverføringsnett eller -tjenester som ikke tilbys publikum i sin alminnelighet.

¹⁴ Dette nr. skal forstås slik at hvert medlem, ved de tiltak som måtte være nødvendige, skal sikre at forpliktelsene som følger av dette vedlegg, får anvendelse på leverandører av offentlige telenett og teletjenester.

3. Definitions

For the purposes of this Annex:

- (a) "Telecommunications" means the transmission and reception of signals by any electromagnetic means.
- (b) "Public telecommunications transport service" means any telecommunications transport service required, explicitly or in effect, by a Member to be offered to the public generally. Such services may include, *inter alia*, telegraph, telephone, telex, and data transmission typically involving the real-time transmission of customer-supplied information between two or more points without any end-to-end change in the form or content of the customer's information.
- (c) "Public telecommunications transport network" means the public telecommunications infrastructure which permits telecommunications between and among defined network termination points.
- (d) "Intra-corporate communications" means telecommunications through which a company communicates within the company or with or among its subsidiaries, branches and, subject to a Member's domestic laws and regulations, affiliates. For these purposes, "subsidiaries", "branches" and, where applicable, "affiliates" shall be as defined by each Member. "Intra-corporate communications" in this Annex excludes commercial or non-commercial services that are supplied to companies that are not related subsidiaries, branches or affiliates, or that are offered to customers or potential customers.
- (e) Any reference to a paragraph or subparagraph of this Annex includes all subdivisions thereof.

4. Transparency

In the application of Article III of the Agreement, each Member shall ensure that relevant information on conditions affecting access to and use of public telecommunications transport networks and services is publicly available, including: tariffs and other terms and conditions of service; specifications of technical interfaces with such networks and services; information on bodies responsible for the preparation and adoption of standards affecting such access and use; conditions applying to attachment of terminal or other equipment; and notifications, registration or licensing requirements, if any.

5. Access to and use of Public Telecommunications Transport Networks and Services

- (a) Each Member shall ensure that any service

3. Definisjoner:

I dette vedlegg menes med:

- a) «telekommunikasjon», overføring og mot-tak av signaler ved et hvilket som helst elektromagnetisk hjelpemiddel,
- b) «offentlige teleoverføringstjenester», enhver tjeneste for teleoverføring hos et medlem som uttrykkelig eller i realiteten er pålagt å være tilbudt publikum i sin alminnelighet. Slike tjenester kan omfatte blant annet telegraf, telefon, telex, og dataoverføring der det karakteristiske er sammtids-overføring av kundenes informasjon mellom to eller flere punkter uten at kundens informasjon blir endret i form eller innhold underveis,
- c) «offentlig telenett», offentlig infrastruktur som gir mulighet for telekommunikasjon mellom og blant nærmere angitte termineringspunkter,
- d) «bedriftsintern kommunikasjon», telekommunikasjon der et selskap kommuniserer innenfor selskapet, eller med eller blant sine datterselskaper, filialer og, med forbehold for et medlems interne lover og forskrifter, dets tilknyttede selskaper. For disse formål skal «datterselskaper», «filialer» og, der det er anvendelig, «tilknyttede selskaper» forstås slik det defineres av det enkelte medlem. «Bedriftsintern kommunikasjon» i dette vedlegg omfatter ikke kommersielle eller ikke-kommersielle tjenester som ytes til selskaper som ikke er beslektede datterselskaper, filialer eller tilknyttede selskaper, eller som tilbys kunder eller mulige kunder.
- e) Alle henvisninger til et ledd i dette vedlegg omfatter samtlige numre i det.

4. Åpenhet

Under anvendelsen av avtalens artikkel III skal hvert medlem sørge for at relevant informasjon om vilkår som innvirker på adgangen til og bruken av offentlige telenett og -tjenester, er offentlig tilgjengelig, herunder priser og andre vilkår for tjenesten, spesifikasjoner av tekniske grensesnitt for slike nett og tjenester, informasjon om organer med ansvaret for å forberede og vedta standarder som innvirker på slik adgang og bruk, vilkår som gjelder tilknytning av terminal- eller annet utstyr, samt eventuelle krav til underretning, registrering eller lisens.

5. Adgang til og bruk av offentlige for teleoverføringsnett og -tjenester

- a) Hvert medlem skal sikre adgang til og bruk

supplier of any other Member is accorded access to and use of public telecommunications transport networks and services on reasonable and nondiscriminatory terms and conditions, for the supply of a service included in its Schedule. This obligation shall be applied, *inter alia*, through paragraphs (b) through (f).¹⁵

- (b) Each Member shall ensure that service suppliers of any other Member have access to and use of any public telecommunications transport network or service offered within or across the border of that Member, including private leased circuits, and to this end shall ensure, subject to paragraphs (e) and (f), that such suppliers are permitted:
- (i) to purchase or lease and attach terminal or other equipment which interfaces with the network and which is necessary to supply a supplier's services;
  - (ii) to interconnect private leased or owned circuits with public telecommunications transport networks and services or with circuits leased or owned by another service supplier; and
  - (iii) to use operating protocols of the service supplier's choice in the supply of any service, other than as necessary to ensure the availability of telecommunications transport networks and services to the public generally.
- (c) Each Member shall ensure that service suppliers of any other Member may use public telecommunications transport networks and services for the movement of information within and across borders, including for intra-corporate communications of such service suppliers, and for access to information contained in data bases or otherwise stored in machine-readable form in the territory of any Member. Any new or amended measures of a Member significantly affecting such use shall be notified and shall be subject to consultation, in accordance with relevant provisions of the Agreement.
- (d) Notwithstanding the preceding paragraph, a Member may take such measures as are necessary to ensure the security and confidentiality of messages, subject to the re-

av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester for enhver tjenesteyter hjemmehørende i et annet medlemsland på rimelige og ikke-diskriminerende vilkår med hensyn til ytelse av en tjeneste som omfattes av dets bindingsliste. Denne forpliktelse skal anvendes blant annet ved hjelp av nr. 5 bokstav b) til f).¹⁵

- b) Hvert medlem skal sikre tjenesteytere hjemmehørende i et annet medlem adgang til og bruk av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester som tilbys innenfor eller over grensen hos dette medlem, herunder privatleide samband, og skal for dette formål, med forbehold for nr. 5 bokstav e) og f), sikre at slike tjenesteytere tillates:
- i) å kjøpe eller leie og tilknytt terminal eller annet utstyr med samme grensesnitt som nettet, og som er nødvendig for å kunne levere en tjeneste fra en tjenesteyter.
  - ii) å sammenkople privatleide eller eide samband med offentlige teleoverføringsnett og -tjenester eller med samband som leies eller eies av en annen tjenesteyter, og
  - iii) å bruke fungerende protokoller etter tjenesteyterens valg ved ytelse av enhver tjeneste, med de unntak som er nødvendige for å sikre at teleoverføringsnett og -tjenester er tilgjengelige for publikum.
- c) Hvert medlem skal sikre at tjenesteytere hjemmehørende i et annet medlemsland kan bruke offentlige transportnett for telekommunikasjoner og dets tjenester for å sende informasjon innenfor og over grenser, herunder slike tjenesteyteres bedriftsinterne kommunikasjon, og for å få tilgang til informasjon som befinner seg i databaser eller er lagret på annen måte i maskinlesbar form på territoriet til et hvilket som helst medlem. Det skal gis melding om nye eller endrede tiltak fra et medlems side som i vesentlig grad innvirker på slik bruk, og endringene skal være gjenstand for konsultasjoner i samsvar med de relevante bestemmelser i avtalen.
- d) Uten hensyn til det foregående nr., kan et medlem treffe de tiltak som er nødvendig for å trygge meldingers sikkerhet og fortrolighet, forutsatt at slike tiltak ikke blir

¹⁵ The term "non-discriminatory" is understood to refer to most-favoured-nation and national treatment as defined in the Agreement, as well as to reflect sector-specific usage of the term to mean "terms and conditions no less favourable than those accorded to any other user of like public telecommunications transport networks or services under like circumstances".

¹⁵ (Med uttrykket «ikke-diskriminerende» menes bestevilkårsbehandling og nasjonal behandling som definert i avtalen, og skal dessuten gjenspeile den sektor-spesifikke språkbetydningen «vilkår som ikke er mindre gunstige enn dem som gis enhver annen bruker av tilsvarende offentlige teleoverføringsnett og -tjenester under like forhold».

- quirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination or a disguised restriction on trade in services.
- (e) Each Member shall ensure that no condition is imposed on access to and use of public telecommunications transport networks and services other than as necessary:
- (i) to safeguard the public service responsibilities of suppliers of public telecommunications transport networks and services, in particular their ability to make their networks or services available to the public generally;
  - (ii) to protect the technical integrity of public telecommunications transport networks or services; or
  - (iii) to ensure that service suppliers of any other Member do not supply services unless permitted pursuant to commitments in the Member's Schedule.
- (f) Provided that they satisfy the criteria set out in paragraph (e), conditions for access to and use of public telecommunications transport networks and services may include:
- (i) restrictions on resale or shared use of such services;
  - (ii) a requirement to use specified technical interfaces, including interface protocols, for inter-connection with such networks and services;
  - (iii) requirements, where necessary, for the inter-operability of such services and to encourage the achievement of the goals set out in paragraph 7(a);
  - (iv) type approval of terminal or other equipment which interfaces with the network and technical requirements relating to the attachment of such equipment to such networks;
  - (v) restrictions on inter-connection of private leased or owned circuits with such networks or services or with circuits leased or owned by another service supplier; or
  - (vi) notification, registration and licensing.
- (g) Notwithstanding the preceding paragraphs of this section, a developing country Member may, consistent with its level of development, place reasonable conditions on access to and use of public telecommunications transport networks and services necessary to strengthen its domestic telecommunications infrastructure and service capacity and to increase its participation in international trade in telecommunications services. Such conditions shall be specified in the Member's Schedule.
- anvendt på en måte som ville utgjøre et middel til vilkårlig eller utilbørlig forskjellsbehandling eller en fordekt begrensning av handel med tjenester.
- e) Hvert medlem skal sikre at det ikke stilles andre vilkår for adgangen til og bruken av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester enn dem som er nødvendige for:
- i) å sikre det universelle tjenesteansvaret til teleoperatører av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester, særlig deres evne til å gjøre sine nett eller tjenester tilgjengelige for publikum i sin alminnelighet,
  - ii) å verne den tekniske integritet for offentlige teleoverføringsnett og -tjenester, eller
  - iii) å sikre at tjenesteytere hjemmehørende i ethvert annet medlemsland ikke yter tjenester med mindre dette er tillatt ifølge forpliktelser i et medlems bindingsliste.
- f) Forutsatt at de oppfyller kriteriene fastsatt i nr. 5 bokstav a), kan vilkår for adgang til og bruk av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester omfatte:
- i) begrensninger på videresalg eller delt bruk av slike tjenester,
  - ii) et krav om bruk av spesifiserte tekniske grensesnitt, herunder protokoller for grensesnitt, for sammenkopling med slike nett og tjenester,
  - iii) krav, der det er nødvendig, om at slike tjenester skal ha samkjøringsevne, og for å oppmuntre til at målene fastsatt i nr. 7 bokstav a) blir nådd,
  - iv) typegodkjenning av terminal- eller annet utstyr som har samme grensesnitt som nettet, og tekniske krav vedrørende tilknytningen av slikt utstyr til slike nett,
  - v) begrensninger på sammenkopling av privatleide eller eide samband til slike nett eller tjenester eller med samband eller nett som leies eller eies av en annen tjenesteyter, eller
  - vi) underretning, registrering og lisens.
- g) Uten hensyn til de foregående numre i dette avsnitt kan et medlem som er utviklingsland i samsvar med sitt utviklingsnivå sette rimelige vilkår for adgang til og bruk av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester som er nødvendig for å styrke dets innenlandske infrastruktur for telekommunikasjon og tjenestekapasitet og for å øke sin deltakelse i internasjonal handel med tele-tjenester. Slike vilkår skal nærmere angis i medlemmets bindingsliste.

6. *Technical Cooperation*

- (a) Members recognize that an efficient, advanced telecommunications infrastructure in countries, particularly developing countries, is essential to the expansion of their trade in services. To this end, Members endorse and encourage the participation, to the fullest extent practicable, of developed and developing countries and their suppliers of public telecommunications transport networks and services and other entities in the development programmes of international and regional organizations, including the International Telecommunication Union, the United Nations Development Programme, and the International Bank for Reconstruction and Development.
- (b) Members shall encourage and support telecommunications cooperation among developing countries at the international, regional and sub-regional levels.
- (c) In cooperation with relevant international organizations, Members shall make available, where practicable, to developing countries information with respect to telecommunications services and developments in telecommunications and information technology to assist in strengthening their domestic telecommunications services sector.
- (d) Members shall give special consideration to opportunities for the least-developed countries to encourage foreign suppliers of telecommunications services to assist in the transfer of technology, training and other activities that support the development of their telecommunications infrastructure and expansion of their telecommunications services trade.

7. *Relation to International Organizations and Agreements*

- (a) Members recognize the importance of international standards for global compatibility and inter-operability of telecommunication networks and services and undertake to promote such standards through the work of relevant international bodies, including the International Telecommunication Union and the International Organization for Standardization.
- (b) Members recognize the role played by inter-governmental and non-governmental organizations and agreements in ensuring the efficient operation of domestic and global telecommunications services, in particular the International Telecommunication Union. Members shall make appropriate arrangements, where relevant, for consultation with such organizations on matters arising from the implementation of this Annex.

6. *Teknisk samarbeid*

- a) Medlemmene erkjenner at en effektiv og moderne infrastruktur for telekommunikasjon i land, særlig utviklingsland, er av vesentlig betydning for utvidelsen av deres handel med tjenester. For dette formål støtter og oppmuntrer medlemmene en størst mulig grad av deltakelse fra industriland og utviklingsland og deres ytere av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester og andre institusjoner innenfor internasjonale og regionale organisasjoners utviklingsprogrammer, herunder Den internasjonale teleunion, De forente nasjoners utviklingsprogram og Den internasjonale bank for gjenoppbygging og utvikling.
- b) Medlemmene skal på internasjonalt, regionalt og subregionalt nivå oppmuntre til og gi sin støtte til samarbeid om telekommunikasjoner blant utviklingsland.
- c) I samarbeid med relevante internasjonale organisasjoner skal medlemmene, der det er praktisk gjennomførlig, stille til utviklingslandenes rådighet informasjon om teletjenester og om utvikling innenfor telekommunikasjon og informasjonsteknologi for å bistå dem i å styrke sin innenlandske sektor for teletjenester.
- d) Medlemmene skal vie særlig oppmerksomhet til de minst utviklede landenes muligheter til å oppmuntre utenlandske ytere av teletjenester til å bistå dem med teknologi-overføring, opplæring og annen virksomhet som støtter utviklingen av deres infrastruktur for telekommunikasjon og utvidelsen av deres handel med teletjenester.

7. *Forholdet til internasjonale organisasjoner og avtaler*

- a) Medlemmene erkjenner betydningen av internasjonale standarder for global kompatibilitet og samkjøringsevne for telekommunikasjonsnett og -tjenester, og påtar seg å virke til fremme for slike standarder gjennom arbeidet til relevante internasjonale organer, herunder Den internasjonale teleunion og Den internasjonale standardiseringsorganisasjon.
- b) Medlemmene erkjenner den rolle mellomstatlige og private organisasjoner og avtaler har spilt for å sikre effektiv drift av innenlandske og globale teletjenester, særlig Den internasjonale teleunion. Der det er aktuelt, skal medlemmene treffe egnede tiltak for konsultasjoner med slike organisasjoner om forhold som oppstår i forbindelse med gjennomføringen av dette vedlegg.

ANNEX ON NEGOTIATIONS ON BASIC TELECOMMUNICATIONS

1. Article II and the Annex on Article II Exemptions, including the requirement to list in the Annex any measure inconsistent with most-favoured-nation treatment that a Member will maintain, shall enter into force for basic telecommunications only on:

- (a) the implementation date to be determined under paragraph 5 of the Ministerial Decision on Negotiations on Basic Telecommunications; or,
- (b) should the negotiations not succeed, the date of the final report of the Negotiating Group on Basic Telecommunications provided for in that Decision.

2. Paragraph 1 shall not apply to any specific commitment on basic telecommunications which is inscribed in a Member's Schedule.

VEDLEGG OM FORHANDLINGER OM BASISTELEKOMMUNIKASJON

1. Artikkel II og vedlegget om unntak etter artikkel II, herunder kravet om å føre opp i vedlegget ethvert tiltak som er uforenlig med bestevilkårsbehandling, og som et medlem vil opprettholde, skal tre i kraft for basistelekommunikasjon først på:

- a) gjennomføringsdatoen som skal fastsettes i henhold til nr. 5 i ministererklæringen om forhandlinger om basistelekommunikasjon, eller
- b) dersom forhandlingene ikke fører fram, datoen for sluttrapporten fra forhandlingsgruppen for basistelekommunikasjon som det er truffet bestemmelse om i nevnte vedtak.

2. Nr. 1 skal ikke få anvendelse på en spesifikk forpliktelse om basistelekommunikasjon som er tatt inn i et medlems bindingsliste.

ANNEX 1C

AGREEMENT ON TRADE-RELATED ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

PART I GENERAL PROVISIONS AND BASIC PRINCIPLES

PART II STANDARDS CONCERNING THE AVAILABILITY, SCOPE AND USE OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

1. Copyright and Related Rights
2. Trademarks
3. Geographical Indications
4. Industrial Designs
5. Patents
6. Layout-Designs (Topographies) of Integrated Circuits
7. Protection of Undisclosed Information
8. Control of Anti-Competitive Practices in Contractual Licences

PART III ENFORCEMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

1. General Obligations
2. Civil and Administrative Procedures and Remedies
3. Provisional Measures
4. Special Requirements Related to Border Measures

VEDLEGG 1C

AVTALE OM HANDELSRELATERTE SIDER VED IMMATERIELLE RETTIGHETER,

DEL I: GENERELLE BESTEMMELSER OG GRUNNPRINSIPPER

DEL II: STANDARDER FOR IMMATERIELLE RETTIGHETERS EKSISTENS, OMFANG OG UTØVELSE

1. Opphavsrett og beslektede rettigheter
2. Varemerker
3. Geografiske betegnelser
4. Industrielle mønstre
5. Patenter
6. Kretsmønstre (topografier) til integrerte kretser
7. Beskyttelse av fortrolige opplysninger
8. Kontroll med konkurransehindrende praksis i forbindelse med avtalelisenser

DEL III: HÅNDHEVING AV IMMATERIELLE RETTIGHETER

1. Alminnelige forpliktelser
2. Sivilrettslig og administrativ behandling - tiltak
3. Midlertidige tiltak
4. Særlige krav i tilknytning til grensekontroll

5. Criminal Procedures

PART IV ACQUISITION AND MAINTENANCE OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AND RELATED INTER-PARTES PROCEDURES

PART V DISPUTE PREVENTION AND SETTLEMENT

PART VI TRANSITIONAL ARRANGEMENTS

PART VII INSTITUTIONAL ARRANGEMENTS; FINAL PROVISIONS

5. Strafferettslige prosedyrer

DEL IV: ERVERV OG OPPRETTTHOLDELSE AV IMMATERIELLE RETTIGHETER OG KONTRADIKTORISK BEHANDLING I DENNE FORBINDELSE

DEL V: FRAMGANGSMÅTER FOR Å FORHINDRE OG LØSE TVISTER

DEL VI: OVERGANGSBESTEMMELSER

DEL VII: BESTEMMELSER OM ORGANENE; SLUTTBESTEMMELSER.

AGREEMENT ON TRADE-RELATED ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

Members,

Desiring to reduce distortions and impediments to international trade, and taking into account the need to promote effective and adequate protection of intellectual property rights, and to ensure that measures and procedures to enforce intellectual property rights do not themselves become barriers to legitimate trade;

Recognizing, to this end, the need for new rules and disciplines concerning:

- (a) the applicability of the basic principles of GATT 1994 and of relevant international intellectual property agreements or conventions;
- (b) the provision of adequate standards and principles concerning the availability, scope and use of trade-related intellectual property rights;
- (c) the provision of effective and appropriate means for the enforcement of trade-related intellectual property rights, taking into account differences in national legal systems;
- (d) the provision of effective and expeditious procedures for the multilateral prevention and settlement of disputes between governments; and
- (e) transitional arrangements aiming at the fullest participation in the results of the negotiations;

Recognizing the need for a multilateral framework of principles, rules and disciplines

AVTALE OM HANDELSRELATERTE SIDER VED IMMATERIELLE RETTIGHETER

Medlemmene,

Som ønsker å redusere vridningene og hindringene i verdenshandelen, og som tar i betraktning at det er nødvendig å fremme en effektiv og tilstrekkelig beskyttelse av immaterielle rettigheter og å sikre at tiltak og prosedyrer som skal bidra til at disse rettigheter håndheves, ikke i seg selv blir til hinder for lovlig handel;

Som erkjenner for dette formål at det er behov for nye regler og retningslinjer om:

- a) anvendelsen av grunnprinsippene i GATT 1994 og av de relevante internasjonale avtaler eller konvensjoner om immaterialrett;
- b) utarbeidelse av tilstrekkelige standarder og prinsipper for handelsrelaterte rettigheters eksistens og omfang, og for utøvelsen av disse rettigheter;
- c) utarbeidelse av effektive og passende midler til håndheving av handelsrelaterte immaterielle rettigheter, der det tas hensyn til ulikhetene mellom de nasjonale rettssystemer;
- d) utarbeidelse av effektive og raske framgangsmåter som på multilateralt plan kan forhindre og løse tvister mellom regjeringene; og
- e) overgangsbestemmelser som tar sikte på å oppnå størst mulig deltakelse i forhandlingsresultatene;

Som erkjenner at det er behov for en multilateral ramme med prinsipper, regler og ret-